

Kunnilla on rahoituskremppa, tehdään siis rahoitusremppa

Näkökulmia ja vertailutietoja rahoitusuudistustyön pohjaksi

Erityisasiantuntija Olli Riikonen, tammikuu 2024

Hae kunta kirjoittamalla:

🔍 koko

📍 Koko maa (manner-suomi)

Valitse vuosi:

2022

<- Valitse kohde.

Vinkki: kokeile hakea kuntakokoluokkia kuten "10 000 - 20 000 as." tai maakunnittaisia tietoja.

Tehtäväalue

Elinkeino ja työllisyys

Muut

Sivistys ja kulttuuri

Sosiaali ja terveys

Yhdyskunta ja ympäristö

Yksittäinen kunta

Enskild kommun

Kuntavertailu

Kuntien kulurakenne ilman sotea v. 2022

- esi- ja perusopetus + varhaiskasvatus 61 % nettokuluista (pela vielä kokonaisuudessa mukana)

Palvelukohtaiset nettokäyttökulut

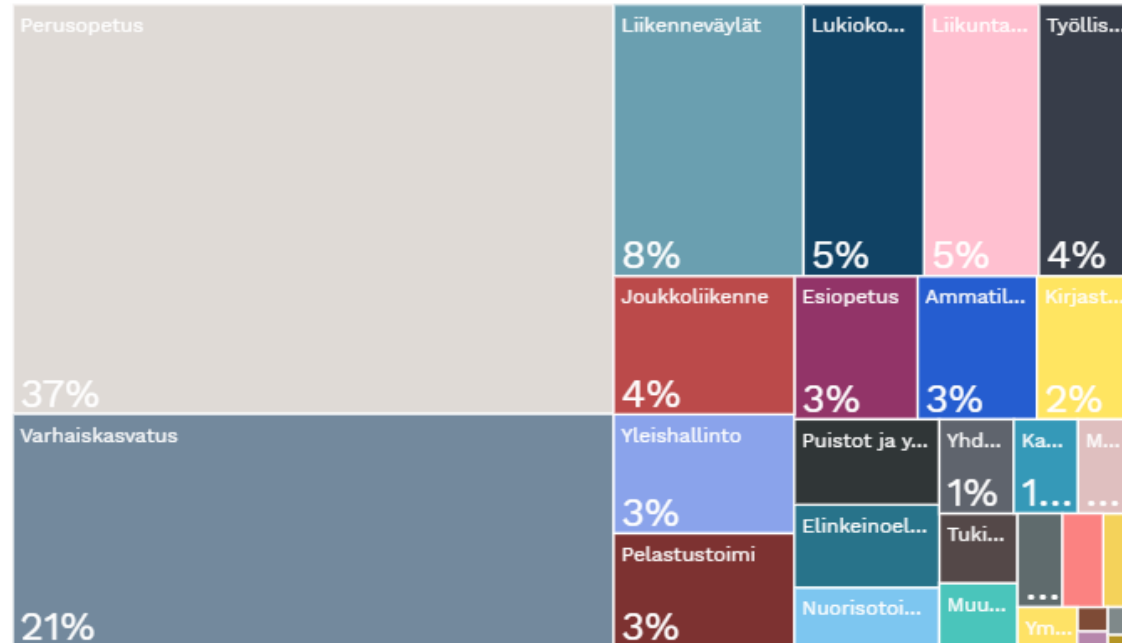
valitse yksi tai useampi palvelu listalta. CTRL pohjassa voit valita useamman.

Palvelu:	1000€	€/as
Perusopetus	5 835 769	1 049
Varhaiskasvatus	3 327 493	598
Liikenneväylät	1 224 960	220
Lukiokoulutus	775 236	139
Liikunta ja ulkoilu	741 312	133
Työllisyyspalvelut	651 931	117
Joukkoliikenne	591 582	106
Yleishallinto	510 278	92
Pelastustoimi	487 945	88
Esiopetus	418 318	75
Ammatillinen koulutus	404 864	73
Kirjastotoiminta	350 163	63
Puistot ja yleiset alueet	293 288	53
Elinkeinoelämän edistäminen	285 511	51
Nuorisotoiminta	204 863	37
Yhdyskuntasuunnittelu	165 861	30
Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö	143 427	26
Museo- ja näyttelytoiminta	138 170	25
Tukipalvelut	129 888	23
Muu kulttuuritoiminta	118 655	21
Teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminta	99 595	18
Musiikkitoiminta	90 427	16
Taiteen perusopetus	81 942	15
Ympäristönsuojelu	56 954	10
Rakennusvalvonta	17 620	3
Asumisen turvaaminen	11 552	2
Muu opetustoiminta	10 798	2

Brutto

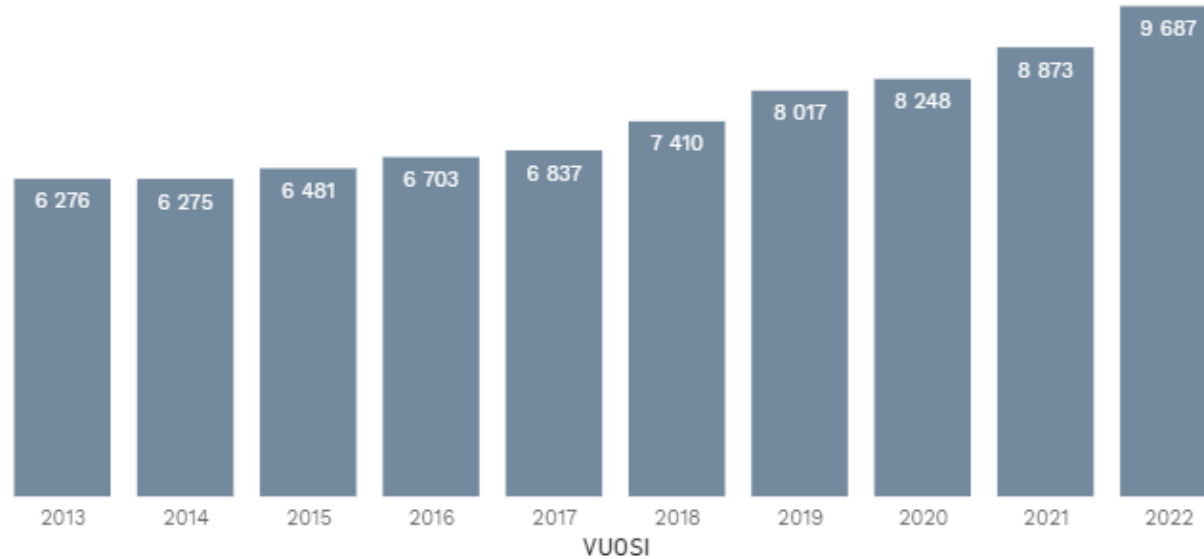
Netto

Nettokäyttökulut

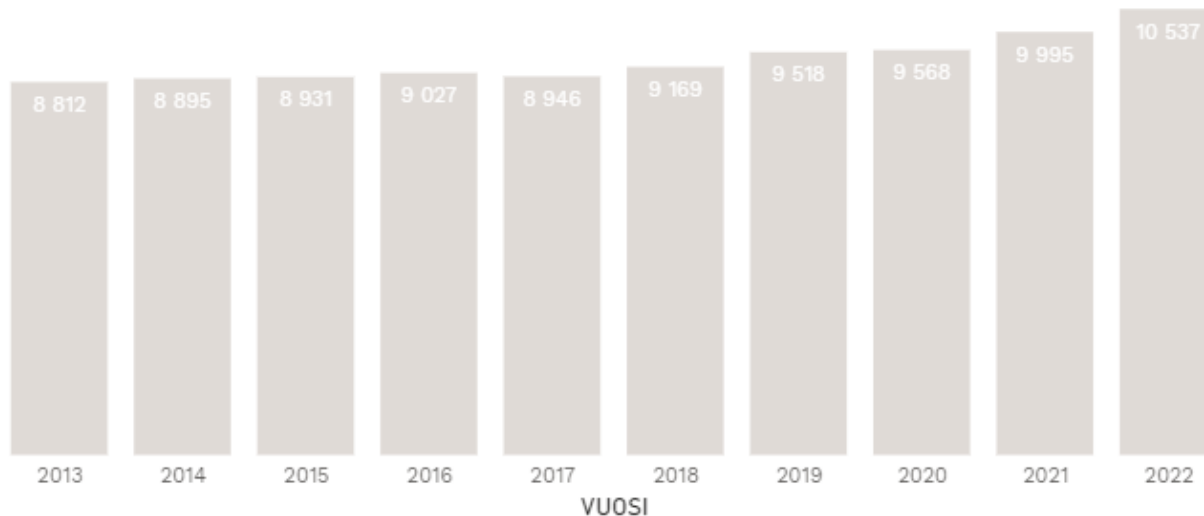
Valitse yksi tai useampi palvelu listalta. CTRL pohjassa voit valita useamman.

Varhaiskasvatus nettokäyttökulut €/0-6 vuotias

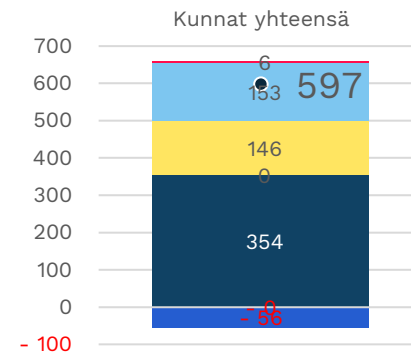
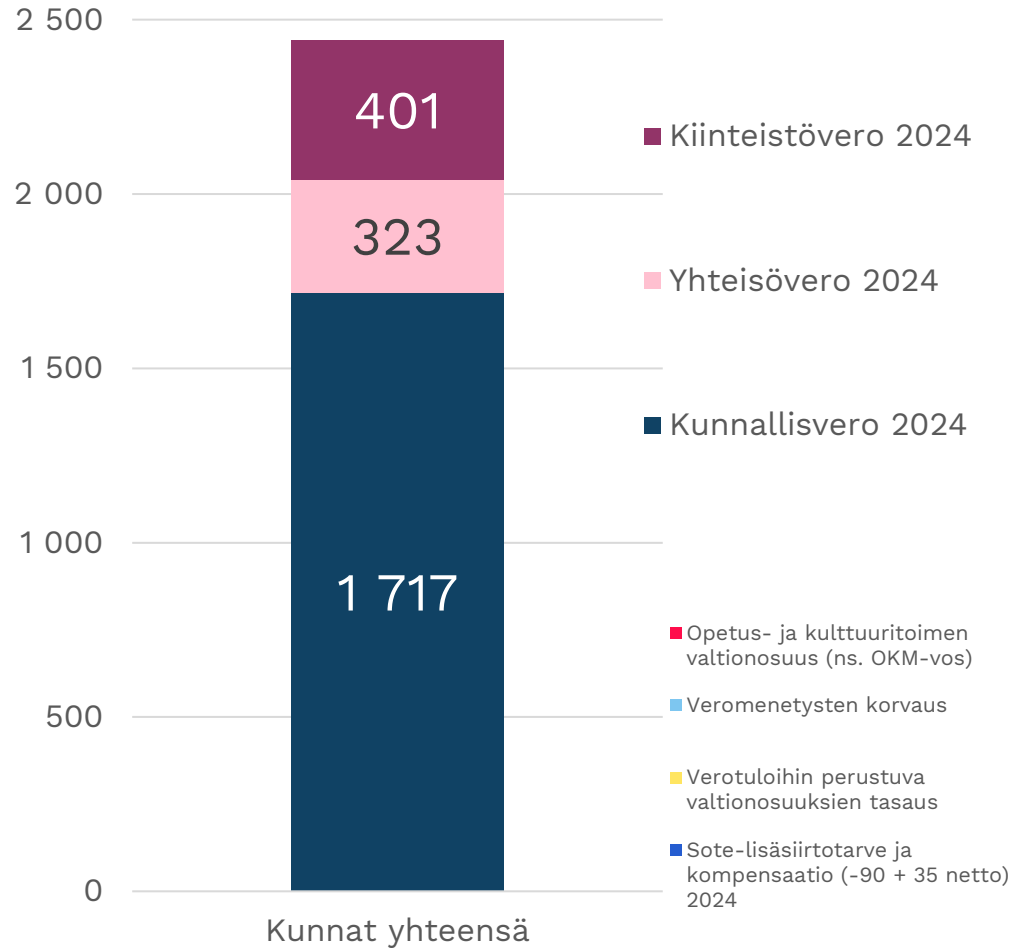

Kasvatus ja koulutus maksoi kymppitonnin per tenava

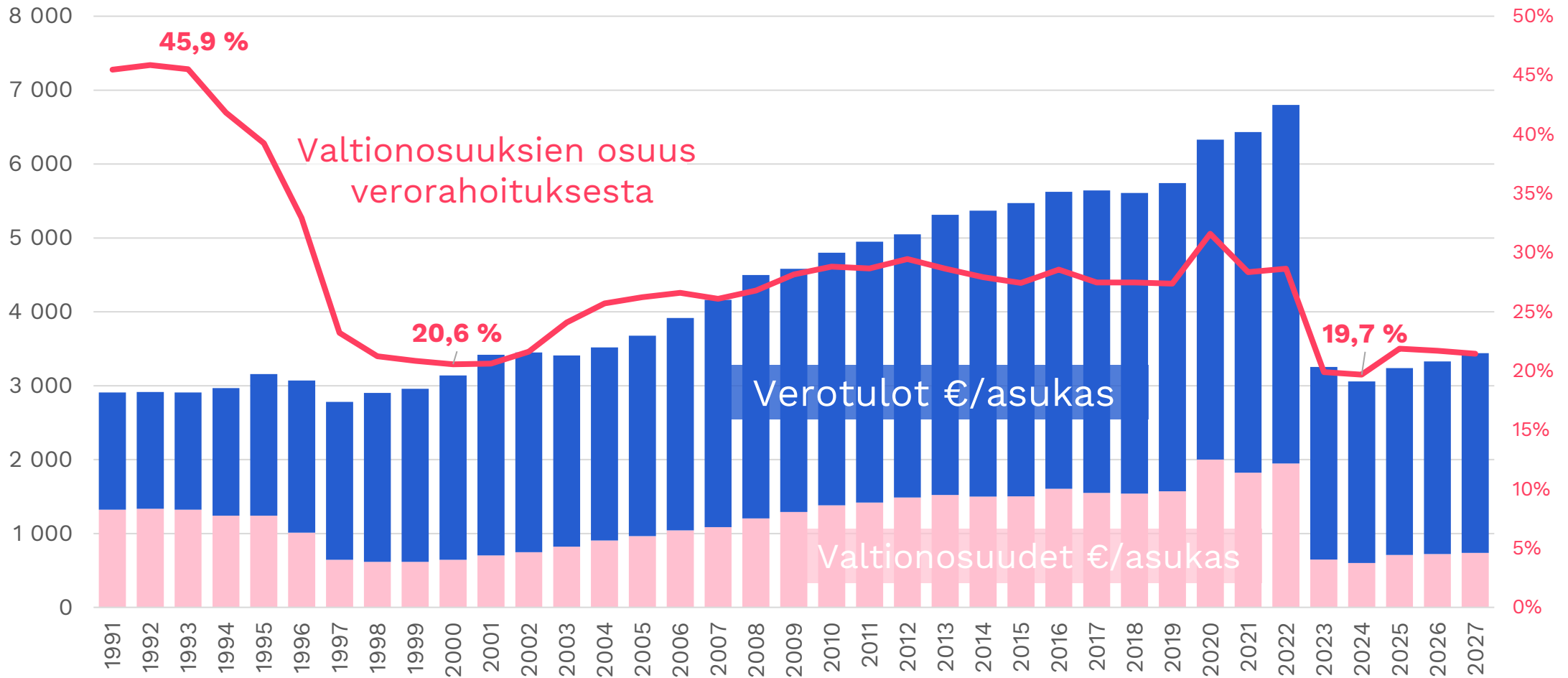
Perusopetus nettokäyttökulut €/7-15 vuotias

Kuntien verotulot 2442 €/as., valtionosuudet 603 €/as. (VM 597 €/as) 2024

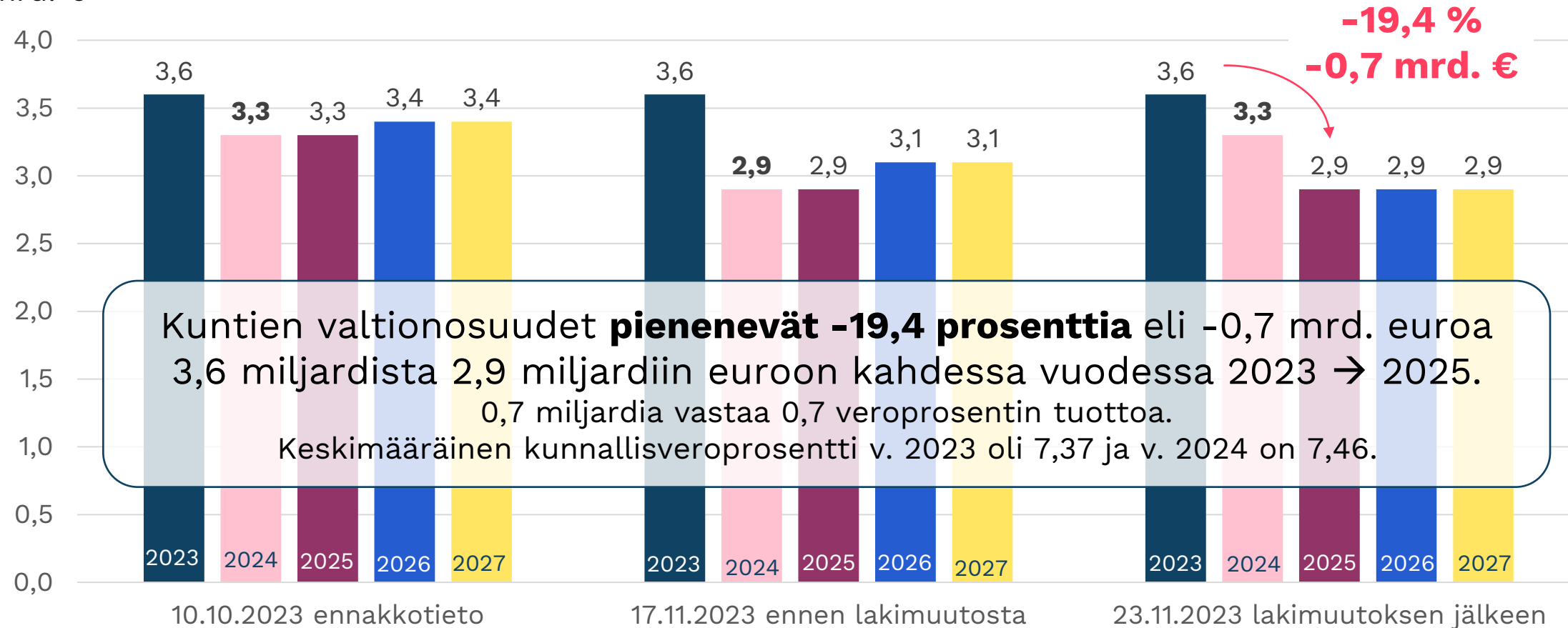

Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin historiallisen alhaisella tasolla

Kuntien valtionosuudet vuosina 2023-2027

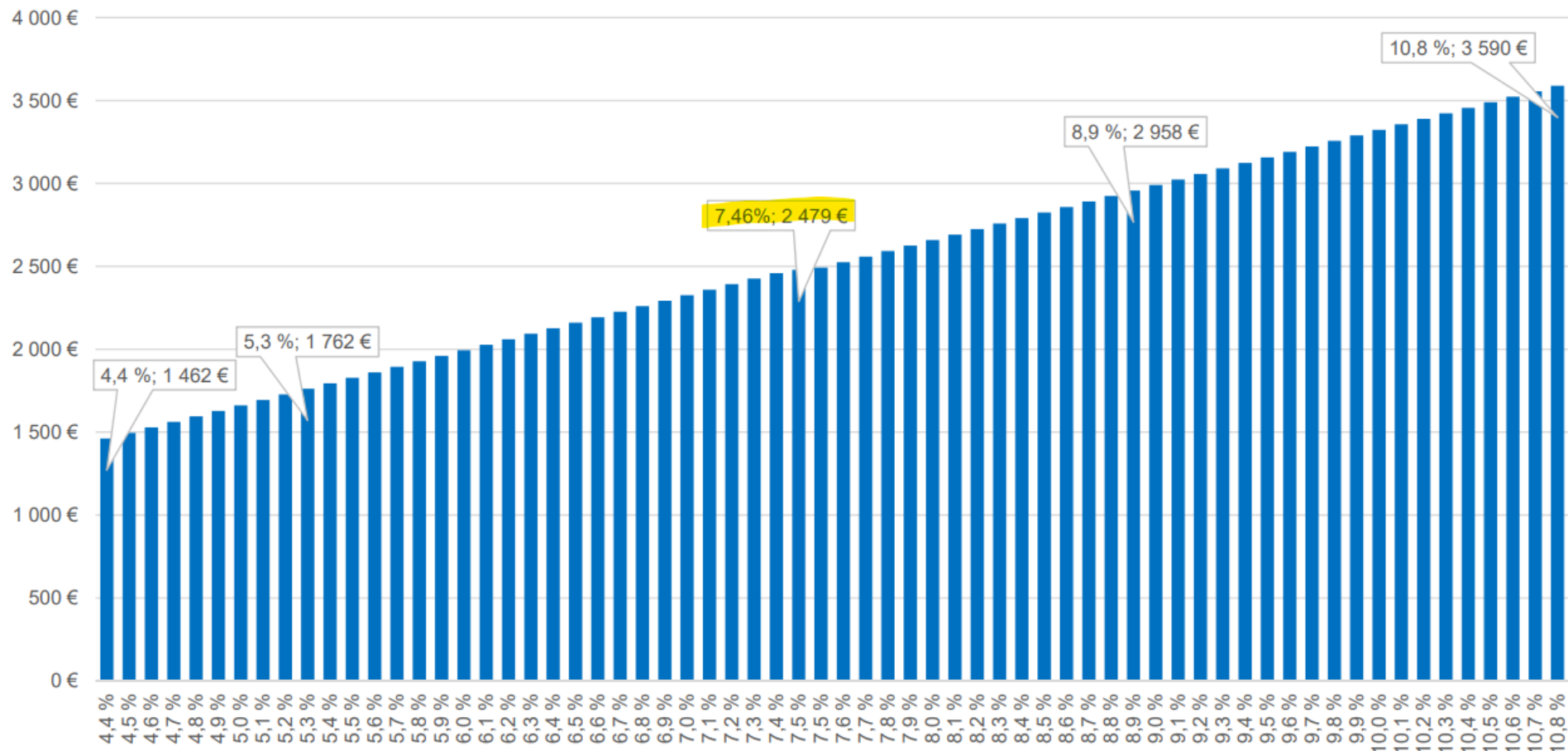
mrd. €

Luvut eivät sisällä TE-uudistuksen vaikutusta 2025 alkaen tai muita laskentatekijöiden muutoksia

Veroprosentin vaikutus maksettuun kunnallisveroon

Keskituloisen palkansaajan (palkka 40 000 €/v) maksama kunnallisvero 2024* (€/v.)

- Manner-Suomen keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 7,46 % vuonna 2024
- Yleisin kunnallisveroprosentti vuonna 2024 on 8,9 % (37 kuntaa)
- Matalimman (Kauniainen) ja korkeimman (Halsua) tuloveroprosentin ero keskituloisen palkansaajan (palkka 40 000 e/v.) maksamissa kunnallisveroissa on yli 2100 e/v.

* Veroperusteet HE 34/2023 vp, 18-52-vuotias palkansaaja, sairausvakuutusmaksut 1,01 % (päivärahamaksu) ja 0,51 % (sairaanhoitomaksu), TyEL 7,15 %, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu 0,79 %; ei muita ansiotuloja; vain viran puolesta myönnettävät vähennykset

17.11.2023

VERONMAKSAJAT
Puolenpitoa.

Rakenteellisesti kuntien valtionosuus- rahoitus jakautuu kolmeen osaan

1. Kustannuserojen tasaus

Rahoitus valtionosuustehtäviin. Määräytymistekijöinä mm. ikärakenne, kaksi- ja vieraskielisyys, syrjäisyys, saaristoisuus, perushinnat ym.

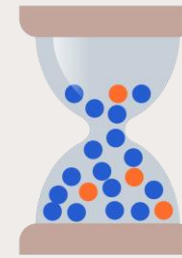
+ 2 400 milj. €

2. Tulopohjan tasaus

Kunnan laskennallisiin verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus. Tasauksen piirissä tulovero, yhteisövero (100 %) ja kiinteistövero (50 %).

+ 800 milj. €

3. Muut erät

Kuntien rahoitusosuudet perustoimeentulotukeen ja toisen asteen koulutukseen, sote-tasauuserät, harkinnanvaraisen rahoitus jne.

Lisäksi veromenetyksen korvaus.

- 500 milj. €

Koska sote-uudistuksessa linjattiin, että kunnista siirtyvät kustannukset rahoitetaan kunnista siirtyvillä tuloilla, eikä valtio osallistu kustannuksiin lainkaan, **kuntien rahoitusjärjestelmästä tuli jakojäännös, joka ei perustu kuntien nykyisiin, vaan poistuneisiin tehtäviin**

Koska sote-uudistuksessa linjattiin, ettei kunnan taloudellinen asema saa uudistuksen vuoksi muuttua kuin max ± 60 €/as. vuoteen 2027 mennessä*, **kunnan "talouden tasapainotilasta" tuli tärkein valtionosuuskriteeri - valtionosuuksilla ei rahoiteta palvelutarvetta tai tasata olosuhde-eroja, vaan varmistetaan, että kunnan talouden kurjuudella tai erinomaisuudella on jatkuvuus – sen tekevät muutosrajoitin ja järjestelmänmuutoksen tasaus**

* Tässä, jos missä, on esiintynyt paljon väärinkäsityksiä

Koska sote-uudistuksessa linjattiin, että veronmaksajan asema ei saa muuttua, kunnallisveroa leikattiin tasasuuruisesti riippumatta siitä, mikä osuus kunnallisverosta on tarvittu sote-kustannusten rahoittamiseen. Tasasuuruinen veroprosenttileikkuri repäisi suhteelliset erot suuriksi – aiemmin kallein kunnallisveroprosentti oli 1,4-kertainen halvimpaan, nyt se on 2,5-kertainen

Uudistuksen tuloksia

- Samankaltaisten kuntien rahoituspohja samankaltaisten kustannusten kattamiseen voi poiketa merkittävästi
- Sote-uudistuksen tasauseristä tuli monille kunnille tärkein valtionosuusrahoituksen tasoa määrittävä laskentaperuste, minkä vuoksi osa kunnista ei saa valtionosuuksia lakisääteisiin tehtäviin lainkaan ja toisilla sote-erät ovat suuressa roolissa
- Valtionosuudet määrittyvät ilman sote-eriäkin monimutkaisesti ja osin päällekkäisesti ja suuresta määrästä pieniä murusia, vaikka rahoitettavat ydinpalvelut – varhaiskasvatus ja perusopetus – ja niistä kunnalle aiheutuvat kulut ovat melko yksinkertaisesti laskettavissa
- Eräistä erittäin hyvien veronmaksajien kunnista tuli valtionosuusriippuvaisia, osa pienituloisimpien asukkaiden kunnista kattaa kaikki palvelunsa omilla verotuloillaan ja korkeilla veroprosenteilla

Onko oikein ja järkevää, että...

- kahden vuoden sote-kustannukset ja yhden vuoden verotulot - eli kunnilta poistuneiden tehtävien rahoitusjärjestelmä - määrittää hamaan maailman tappiin saakka rahoituksen, jolla kunta järjestää lasten kasvatuksen ja koulutuksen?
- yhden vuoden laskennallisen poikkileikkaustilanteen ”tasapainotila” (= tilikauden tulos) määrittää valtionosuuksien tasoa niitä lisäävästi tai leikkaavasti
- valtionosuuksilla kompensoidaan leikattua kunnallisveroa ja kuntalaiset maksavat pienempää omarahoitusosuutta (kunnallisveroprosenttia) kuin naapurikuntalaiset palveluista, jotka maksavat enemmän kuin naapurikunnassa?

... tai loogista ja tarkoituksenmukasta

- kompensoida lasten kasvatuksen ja koulutuksen vaikeusastetta sekä työttömyyden, kuntalaisten koulutusasteen että vieraskielisyyden perusteella
- kompensoida maantieteestä (koulukuljetuksista) kunnalle aiheutuvia kustannuksia sekä asukastiheyden, syrjäisyyden että saaristoisuuden mukaan
- huomioida väestönkasvu erillisellä kriteerillä, kun väestö on keskeisin laskennallinen valtiosuustekijä muutenkin
- maksattaa perustoimeentulotukea kunnilla, jos kunnat eivät saa vaikuttaa perustoimeentulotuen saajien määrään, eivätkä vastaa heidän palveluistaan

**Voiko järjestelmää korjata
järkevästi ennen kuin sote-
erät on poistettu
kokonaan?**

Sote-siirtolaskelman mukaan...

- 112 kunnan tasapainotila on miinuksella vuonna 2027
- 42 kunnan miinus ylittää 200 €/asukas (yli 1 %-yksikön kunnallisveropaine koko maan tuotolla laskettuna), joukossa mm. Jyväskylä, Kouvola, Lahti ja Joensuu
- 61 kunnan tasapainotila on yli 200 €/as. plussalla, mm. Helsinki, Espoo, Oulu, Porvoo

Ääri vaihtoehdot

- A) Kunnat rahoittavat kaiken itse
 - Nykyiset veromuodot ja osuudet -> kunnallisveroa pitäisi nostaa valtionosuuksia vastaavasti. Kun 1 veroprosentti tuottaa noin 1 miljardin, niin vuonna 2025 kunnallisveron pitäisi olla koko maan tasolla noin 4 %-yksikköä korkeampi, että se kattaisi – kokonaisverotus ei kiristyisi, koska valtio säästäisi kuntien valtionosuuksien verran menoistaan. Korkeimmat kunnallisverot leikataan x % keskiarvosta poikkeavalle tasolle kuntien yhteisestä potista tai valtion rahalla
- B) Valtio rahoittaa kaiken
 - Hyvinvointialueiden rahoitusmalli: Kunnilla ei olisi omia verotuloja, vaan kaiken keräisi valtio ja jakaisi kunnille laskennallisiin kustannuksiin perustuen valtionosuusjärjestelmän kautta.

Pohdittavaa

- Onko kunnallisverotuksen taso oikea? Pitäisikö olla enemmän vai vähemmän? Onko hajontaa liikaa, sopivasti vai liian vähän, kun ero on 2,5-kertainen kalleimman ja halvimmman välillä?
- Kiinteistöverotuksen taso? Miksi valtio sääntelee ja määrää verotusarvot? Pitäkö sen edes tulla kunnille vai olisiko parempi kansalaisten tasa-arvon kannalta, että valtio kerää rahat? Pitäisikö olla kokonaan tasauksessa vai ei ollenkaan vai jotain siltä ja väliltä?
- Yhteisöveron osuus? Miksi ei vaikka puolet kunnille tai 75 % tai ei ollenkaan?
- Voisihan kunnille jakaa tuottoa myös ajoneuvoverosta (voisi kompensoisi suurelta osin maantiedeperusteiset valtionosuudet)
- Pitäisikö tasata enemmän tulopohjaa vai kustannuseroja?
- Painotetaanko heikompien tukemista vai vahvempien kannustamista? Miten toteutuu yhteinen paras?

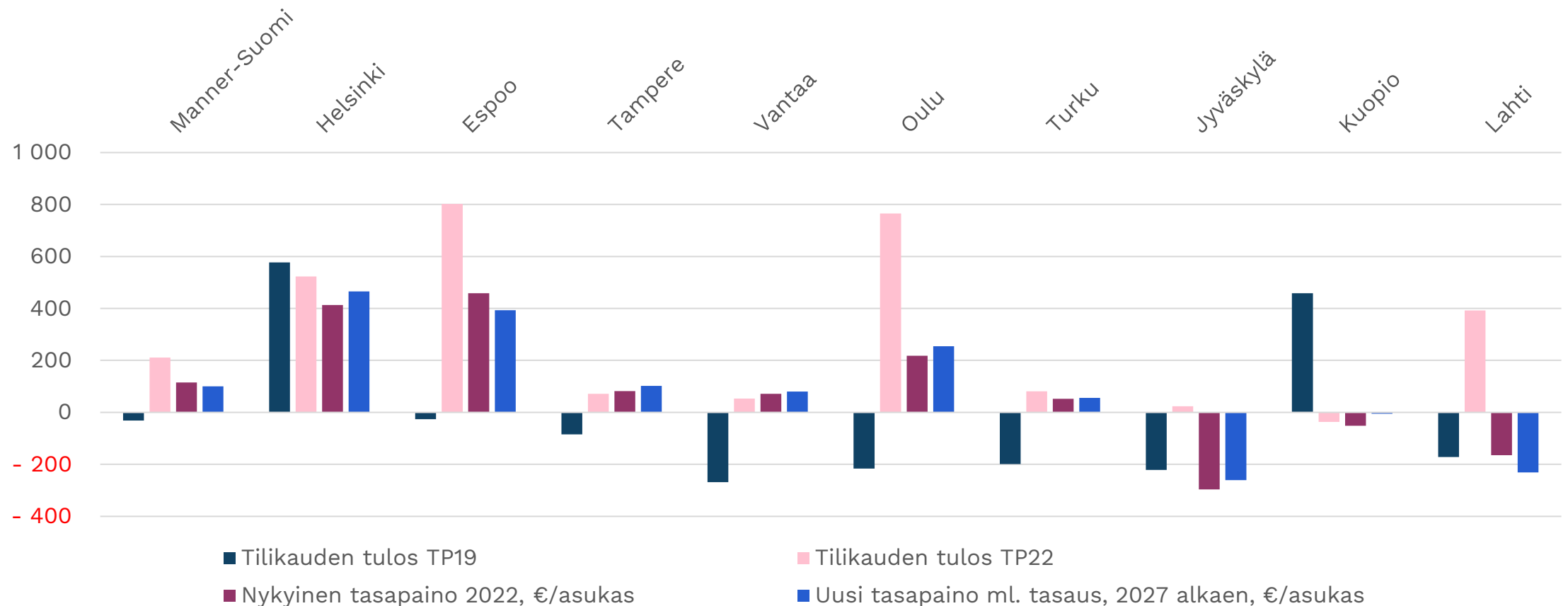
Millaisten kuntien tilanne vaatii kipeimmin korjausta?

- Niidenkö,
 - joilla rahoitus ei riitä?
 - joilla on eniten asukkaita?
 - joilla on kovin ääni?
 - joilla on eniten lapsia?
 - joilla on paljon muita asukkaita kuin lapsia?
 - joilla on eniten kasvua?
 - joilla on eniten laskua?

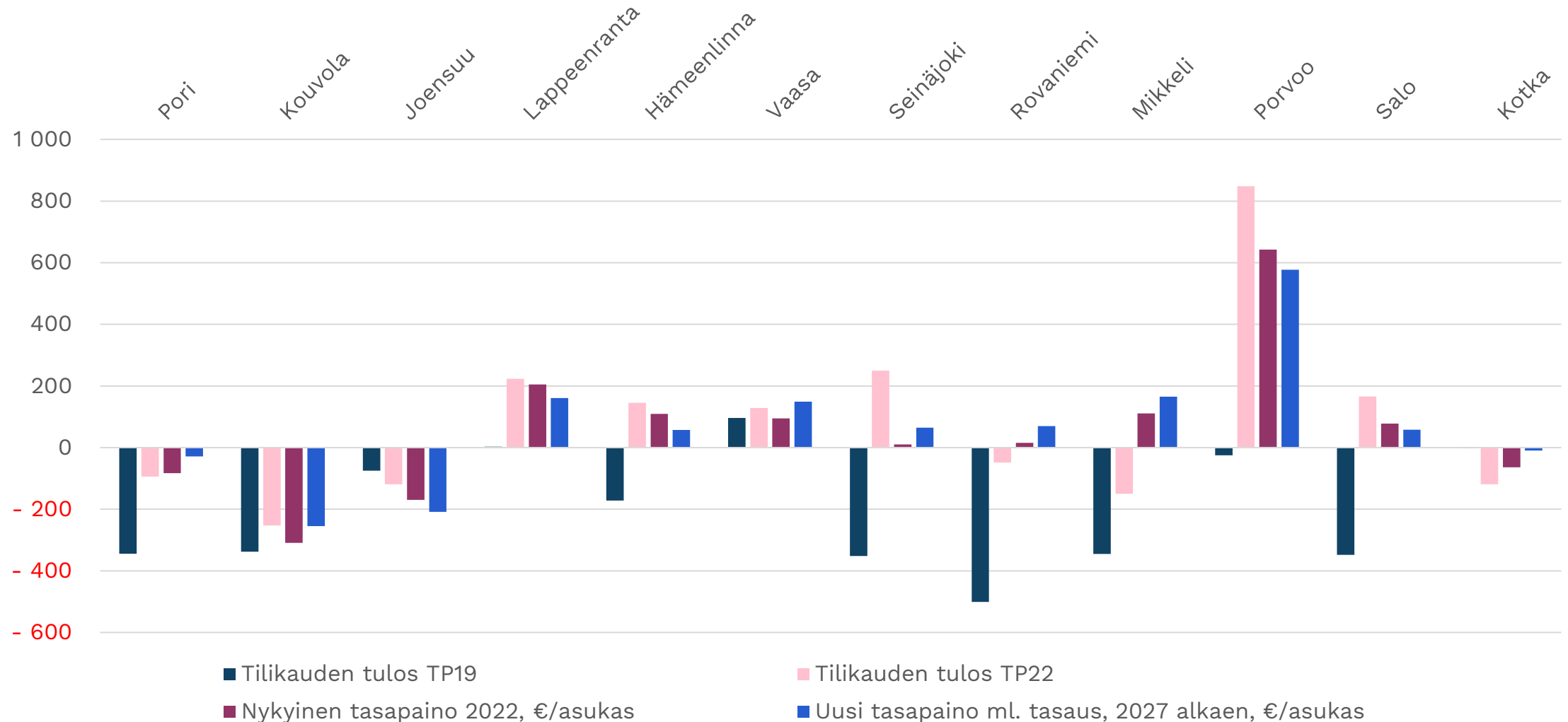
Meneekö kunnilla sote-uudistuksen seurauksena paremmin vai huonommin kuin ennen sote-uudistusta?

Mittareista toki voi kiistellä, mutta vuosi 2019 oli viimeinen ennen koronan aiheuttamia poikkeusaikoja ja sote-siirtolaskelmavuosia, joten verrataan siihen (2019 kuntatalouden tilannetta pidettiin heikkona)

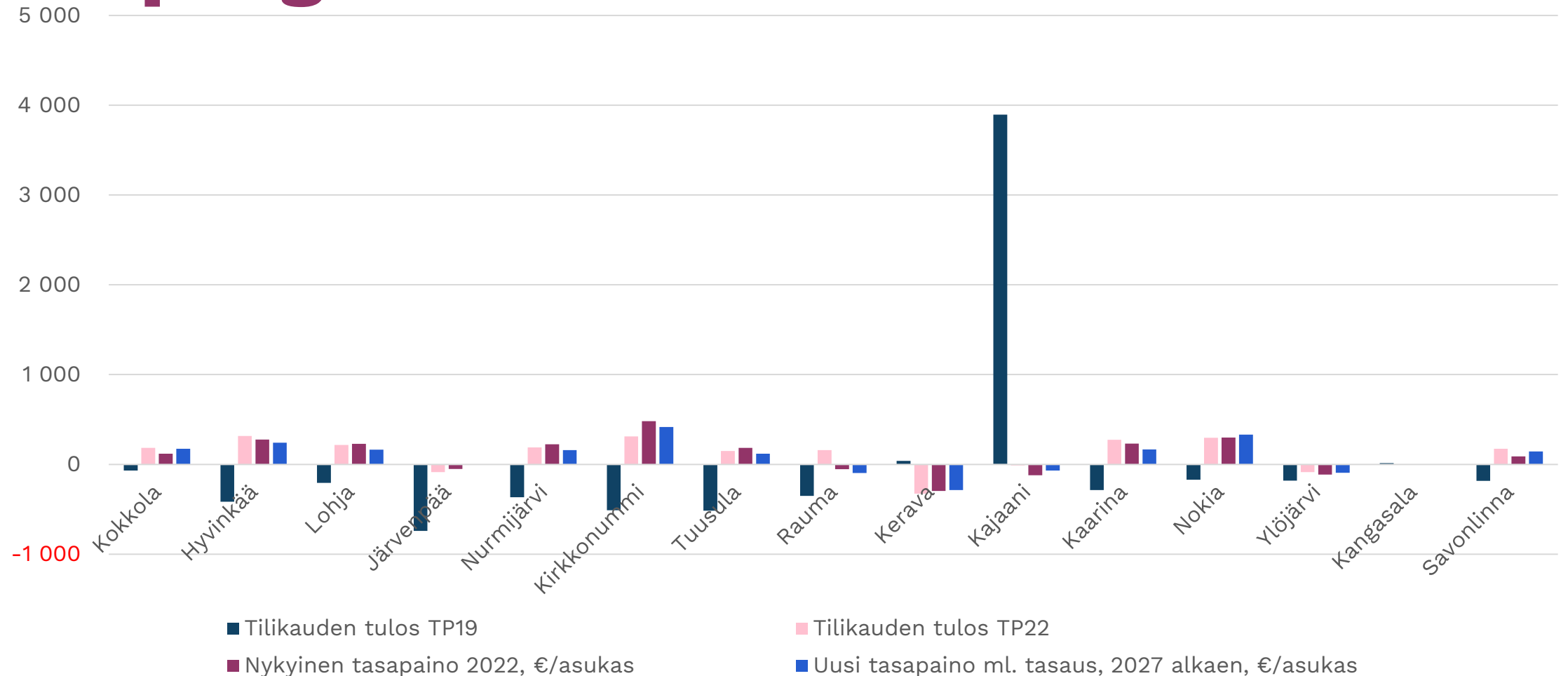
Useimmilla suurista kaupungeista TP22 ja siirtolaskelman tasapainotila parempi kuin tilikauden tulos 2019

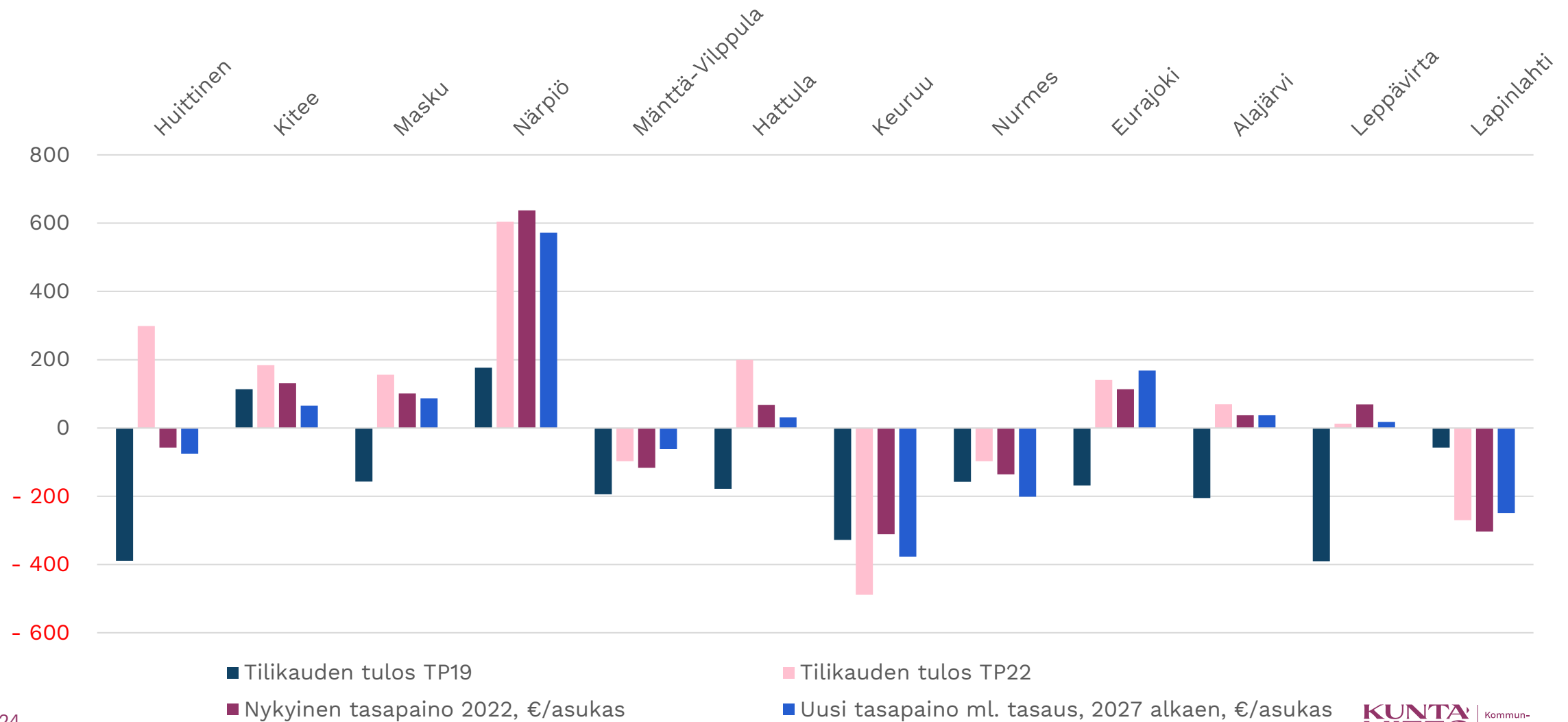
Parempi tilanne myös useimmilla 50.000 - 100.000 asukkaan kaupungeilla

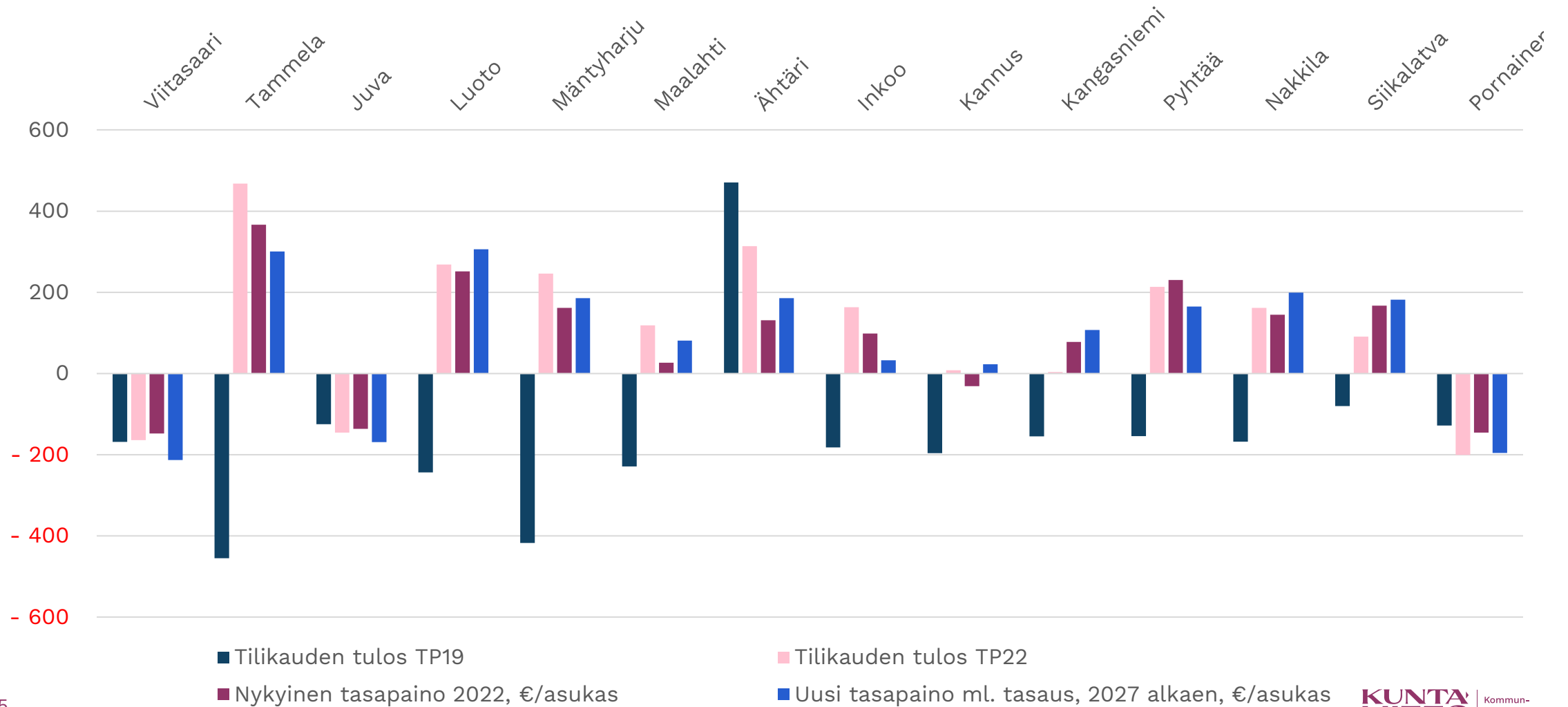
30.000 – 50.000 asukkaan kaupungeissa sama tarina (Kajaanin bisnekset vääristävät kuvion)

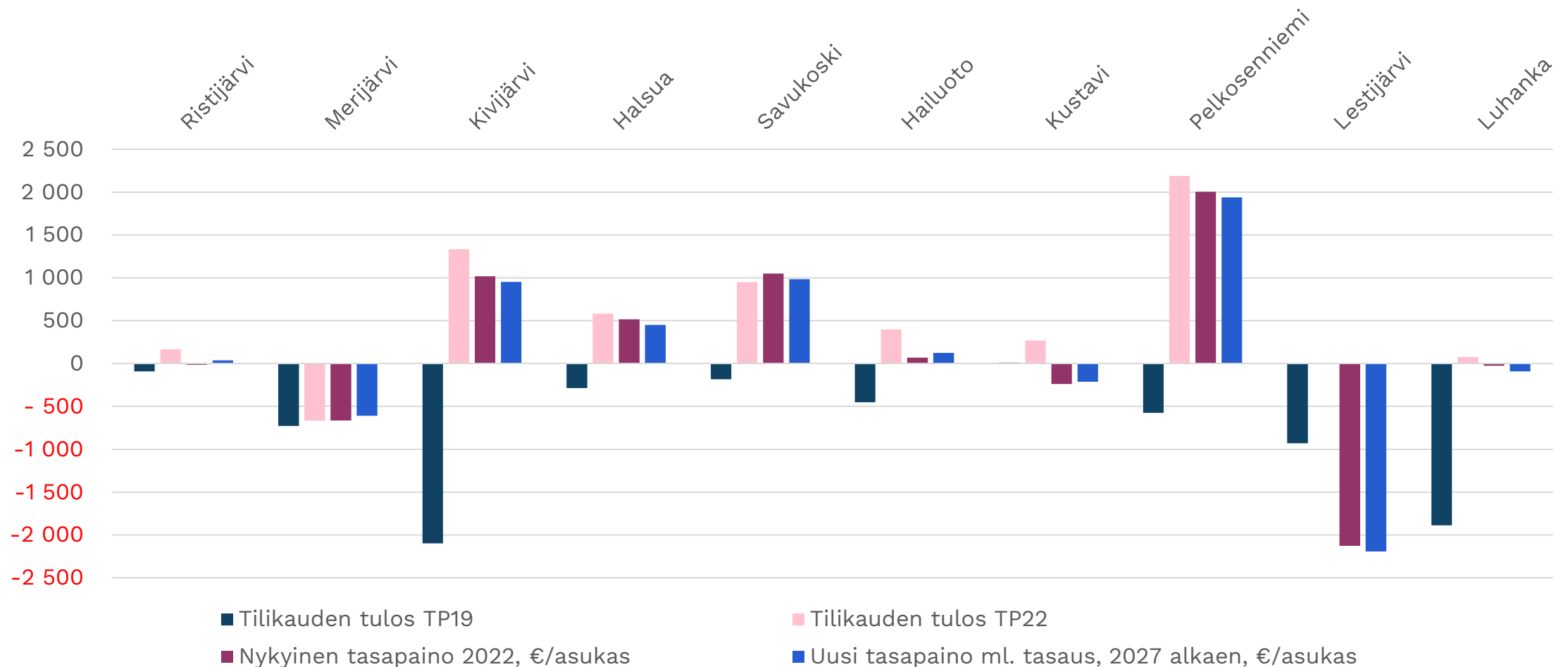
9.000 – 10.000 asukkaan kunnat

5.000-6.000 asukkaan kunnat

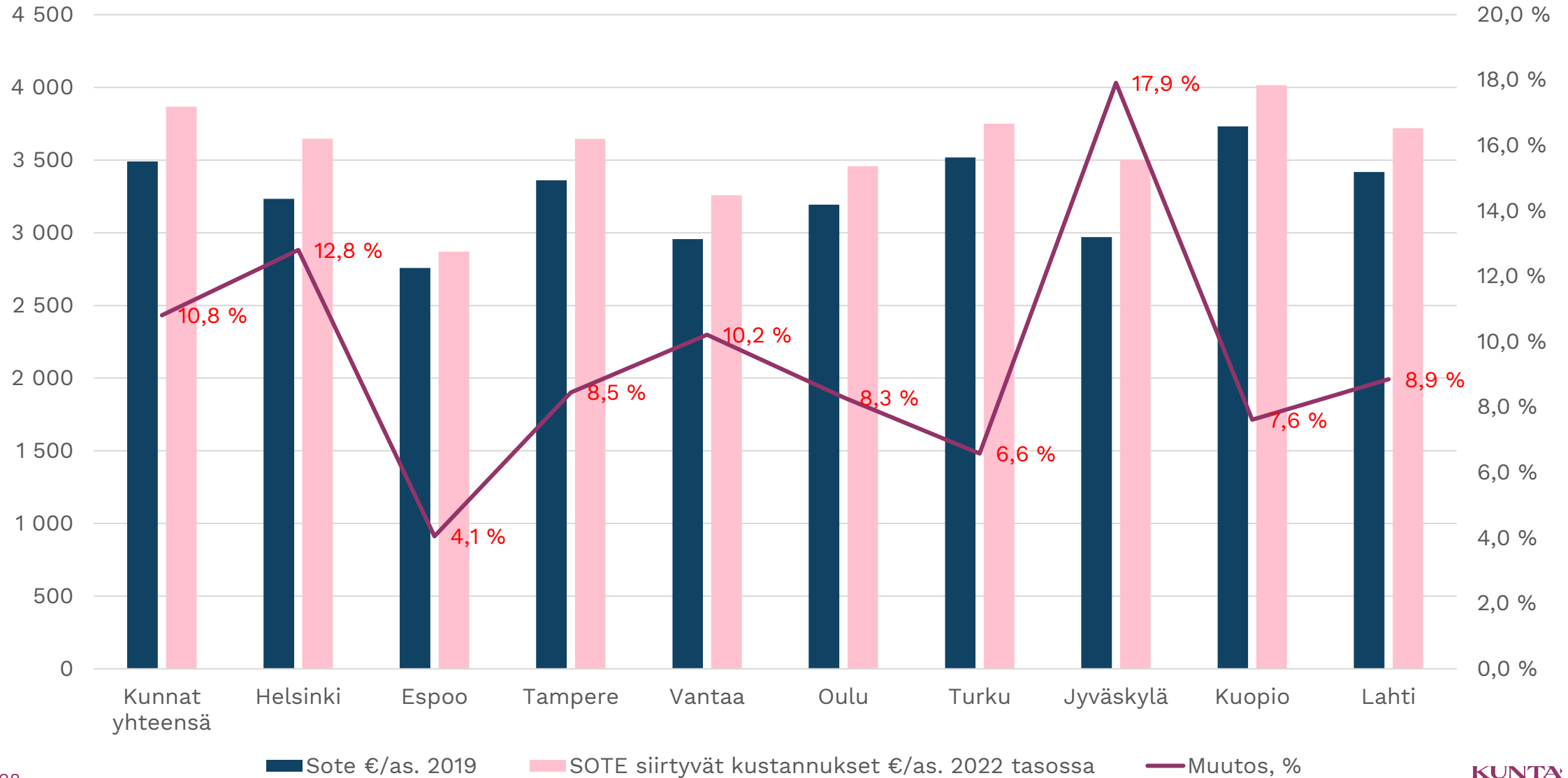
10 pienintä kuntaa

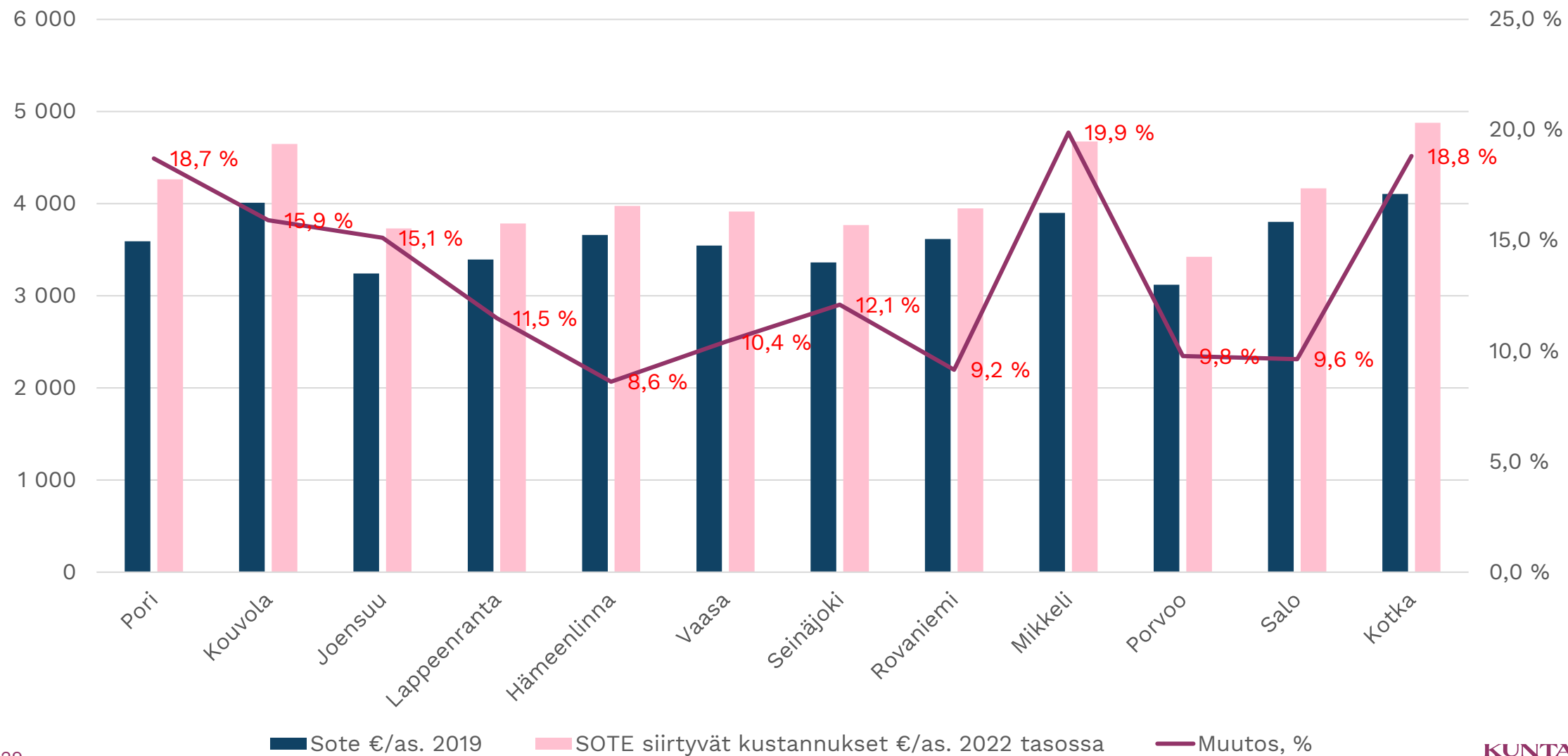
Sote-kulujen muutos vuodesta 2019 vuoden 2022 tason siirtyviin kustannuksiin

Kunnat kokoluokittain suurimmista pienempiin

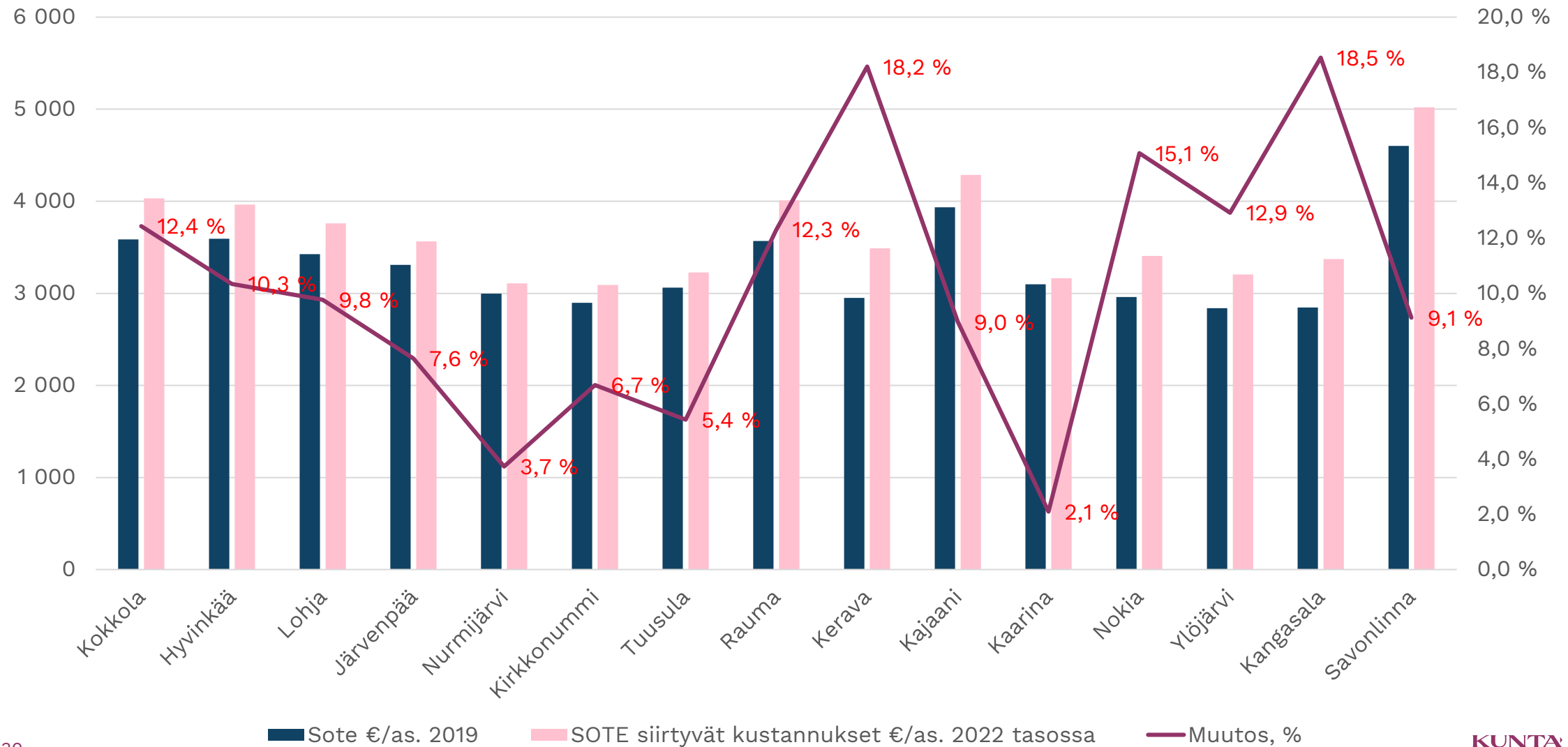
Yli 100.000 asukkaan kaupungit

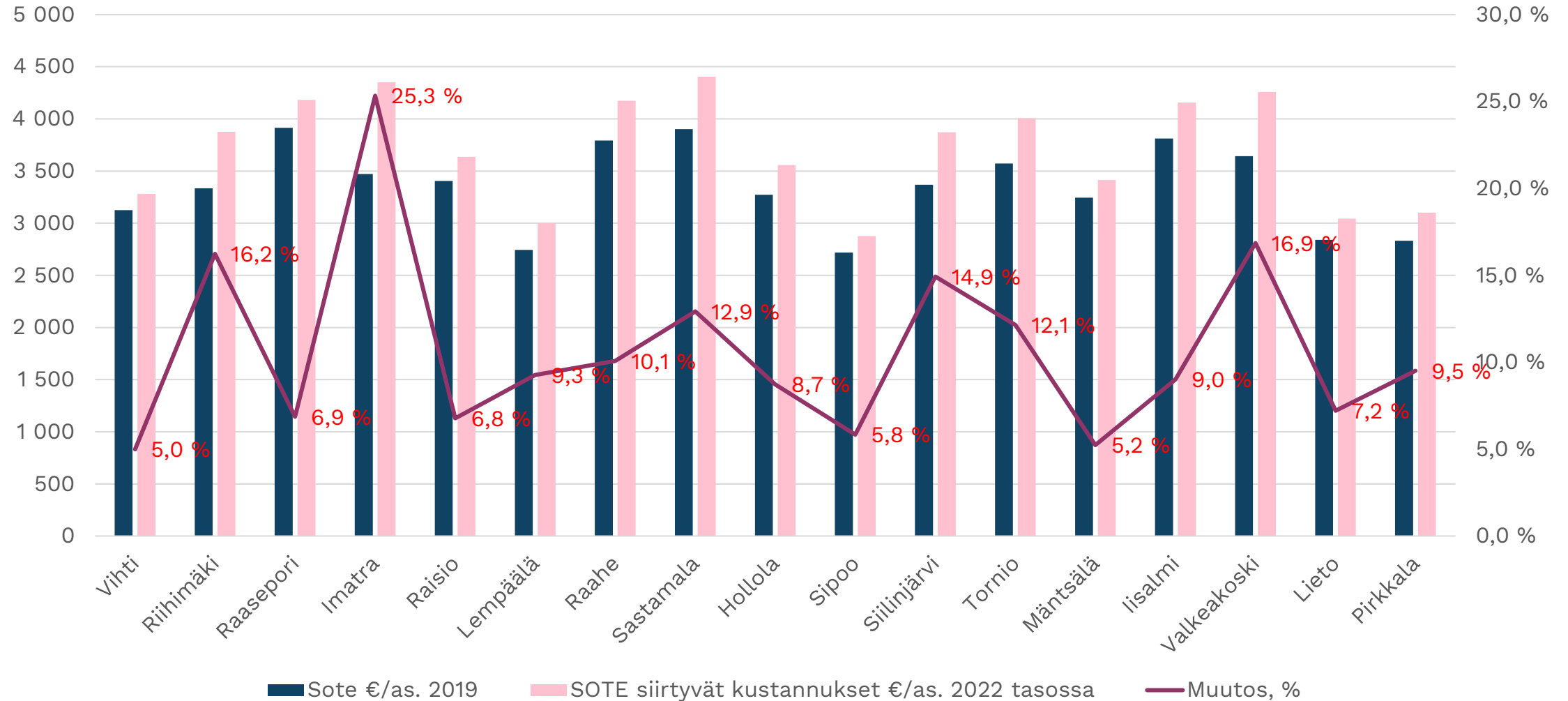
50.000 – 100.000 asukkaan kaupungit

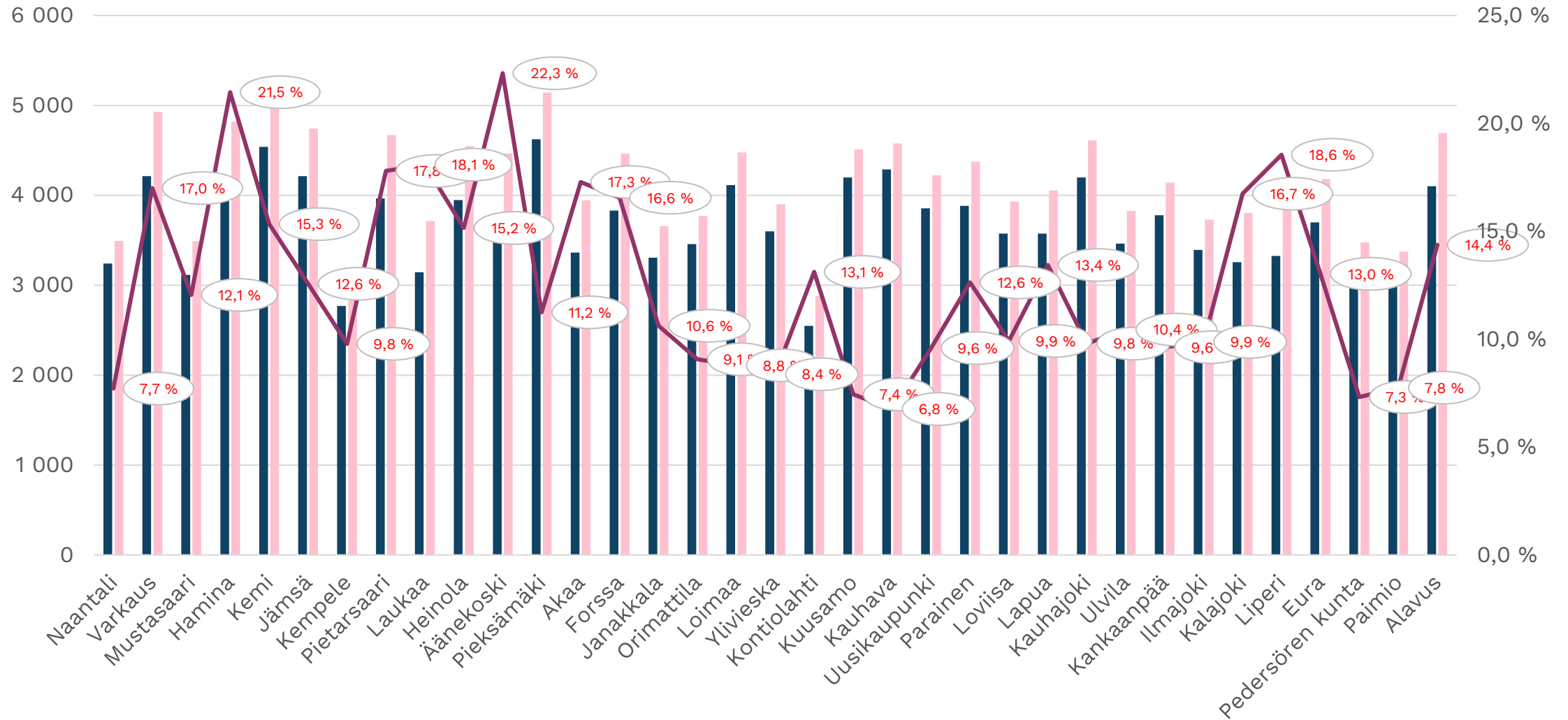
30.000 – 50.000 as.

20.000 – 30.000 as.

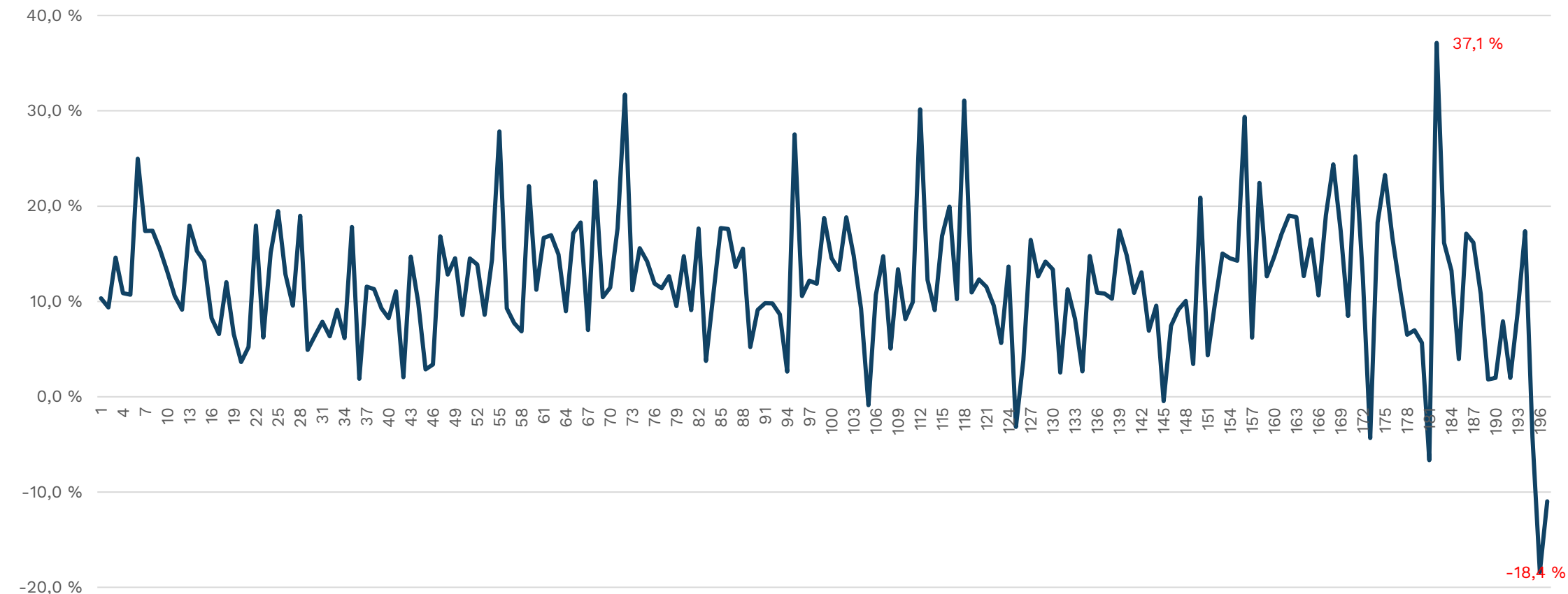

10.000 – 20.000 as.

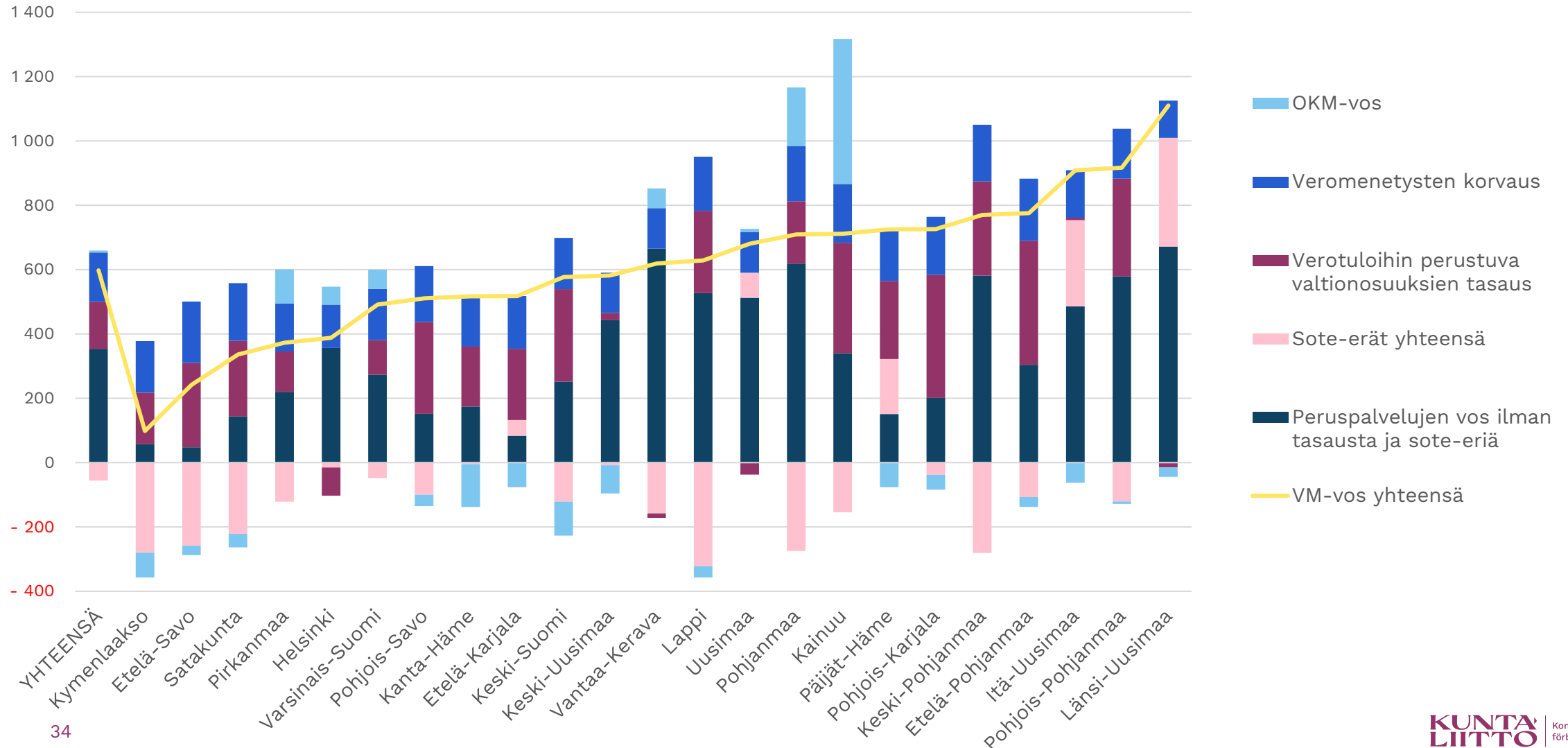

Alle 10.000 asukkaan kunnat

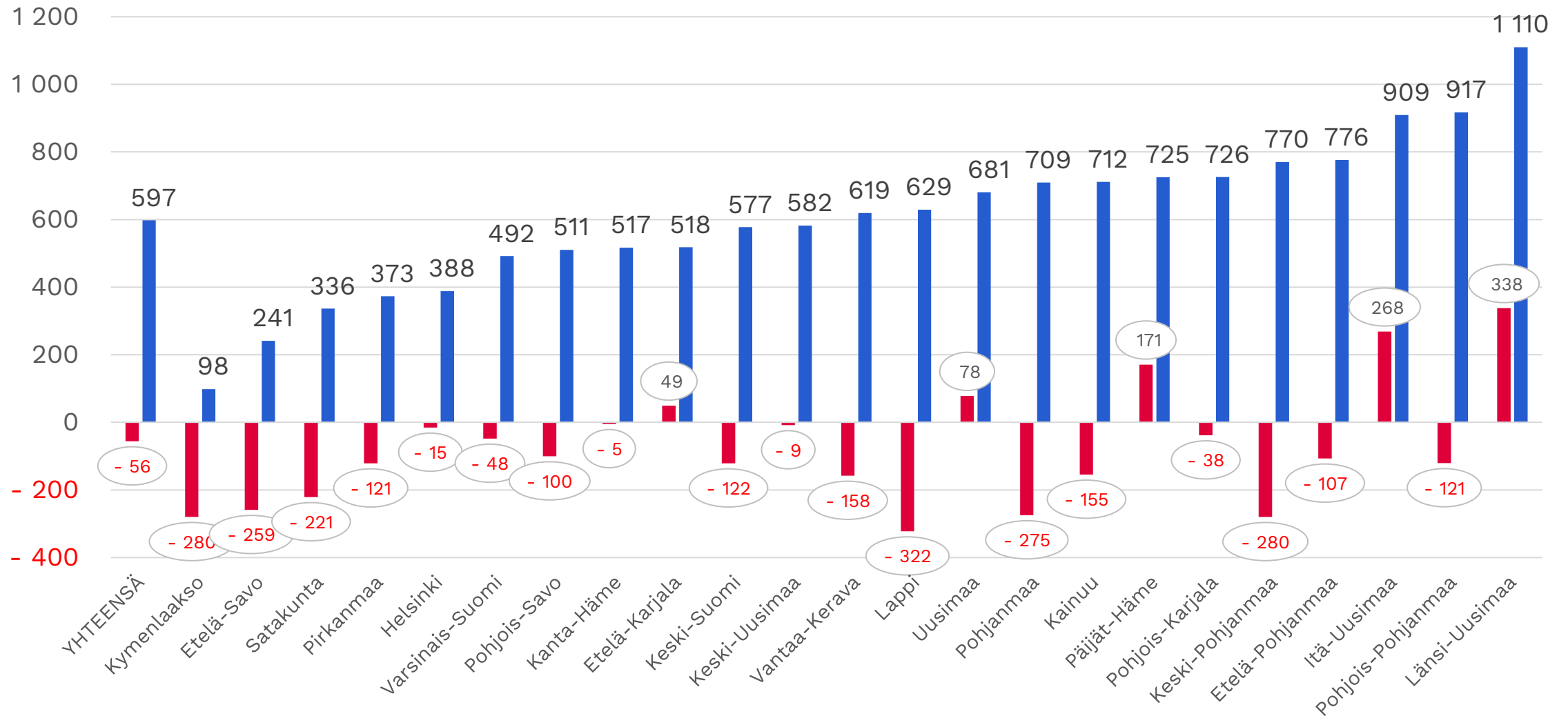
(kunnat suurimmasta pienimpään vasemmalta oikealle)

Valtionosuudet €/as. 2024 mk/hva

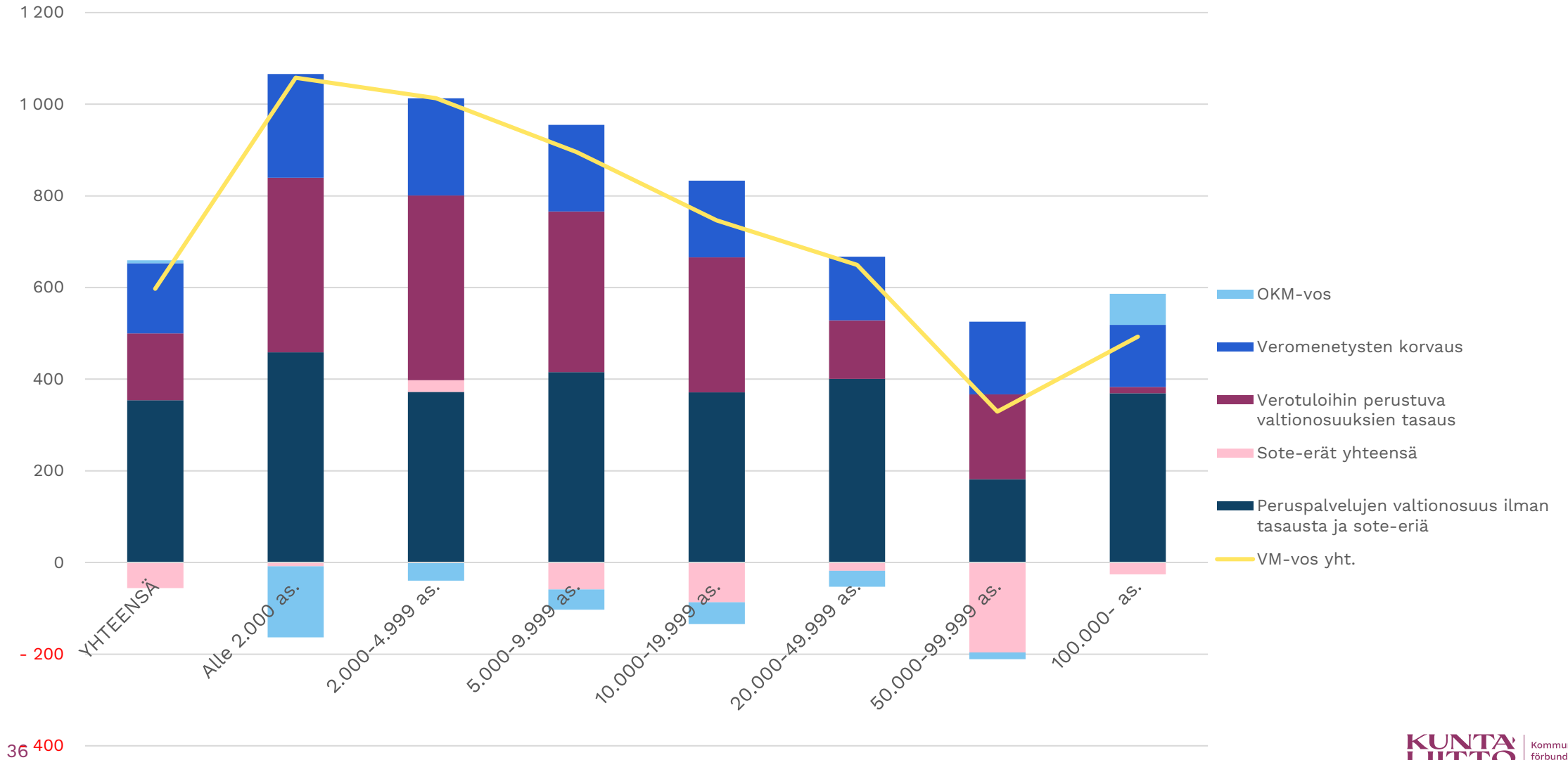

VM-vos ja sote-erät €/as. mk/hva 2024

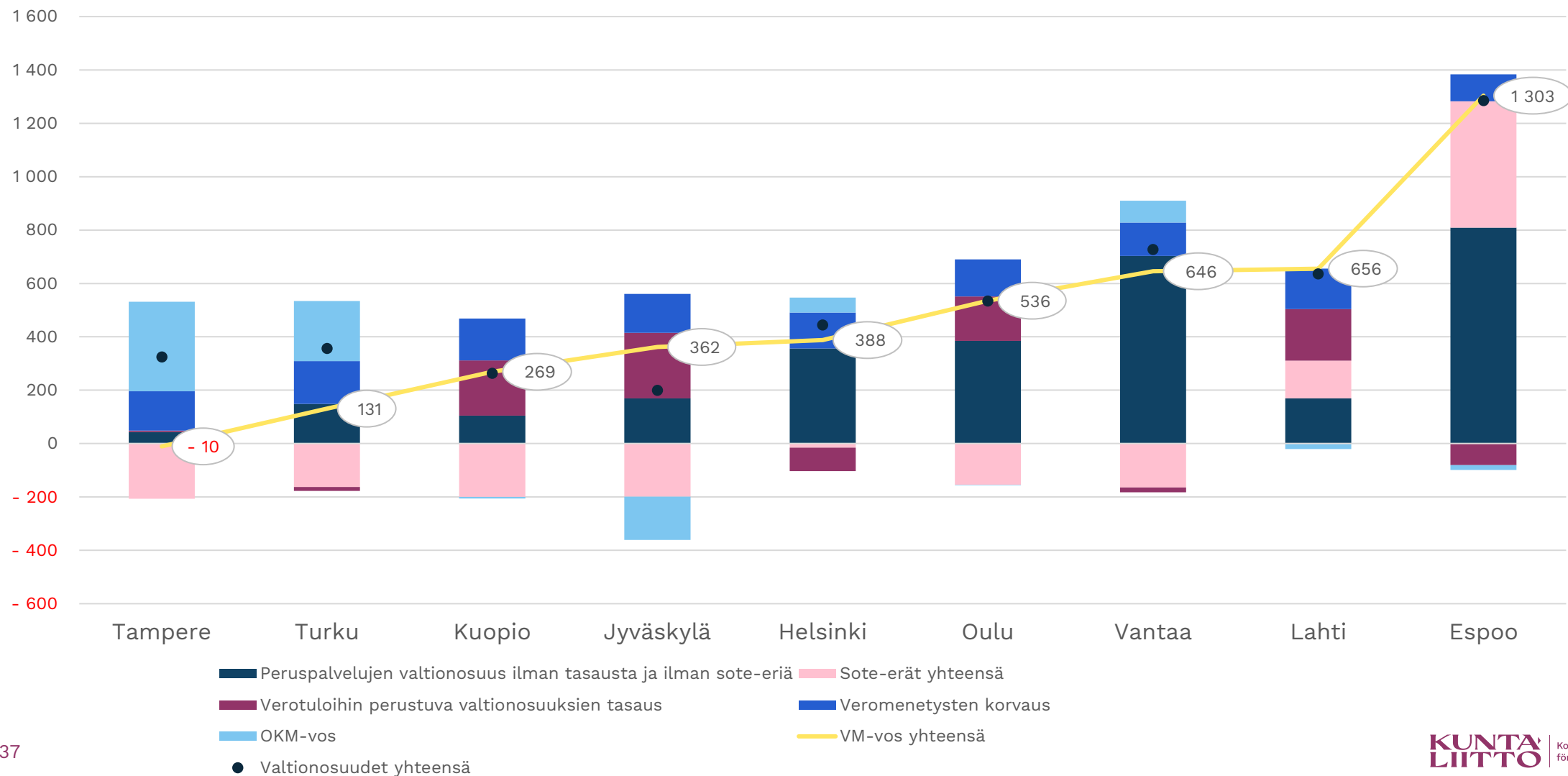
■ Sote-erät yhteensä ■ VM-vos yhteensä

Valtionosuudet kuntakoon mukaan €/as. 2024

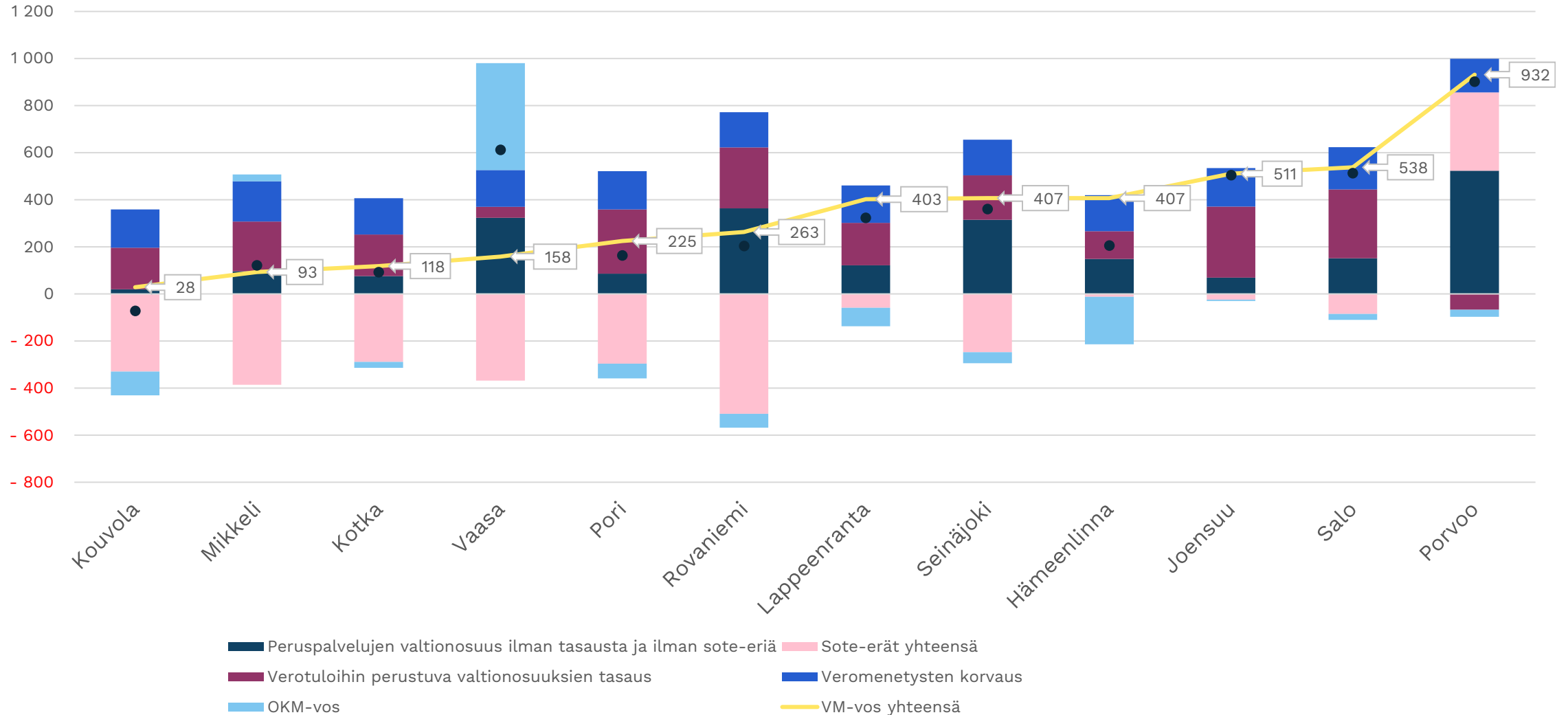
Valtionosuudet suurimmissa kaupungeissa €/as. 2024

Pienimmästä suurimpaan VM-vos:n mukaan

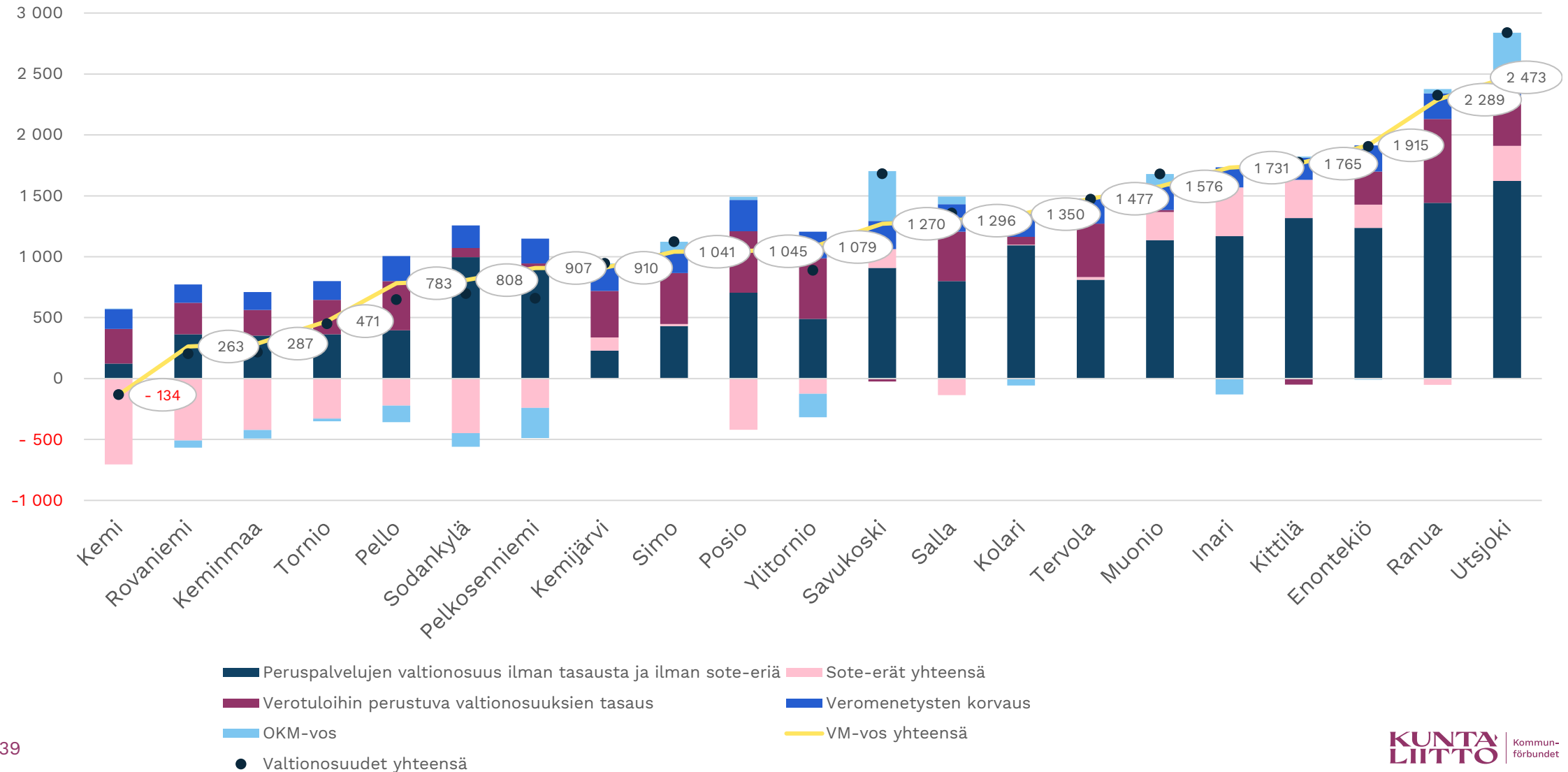
Valtionosuudet 50–100.000 as. kaupungeissa €/as. 2024

Pienimmästä suurimpaan VM-vos:n mukaan

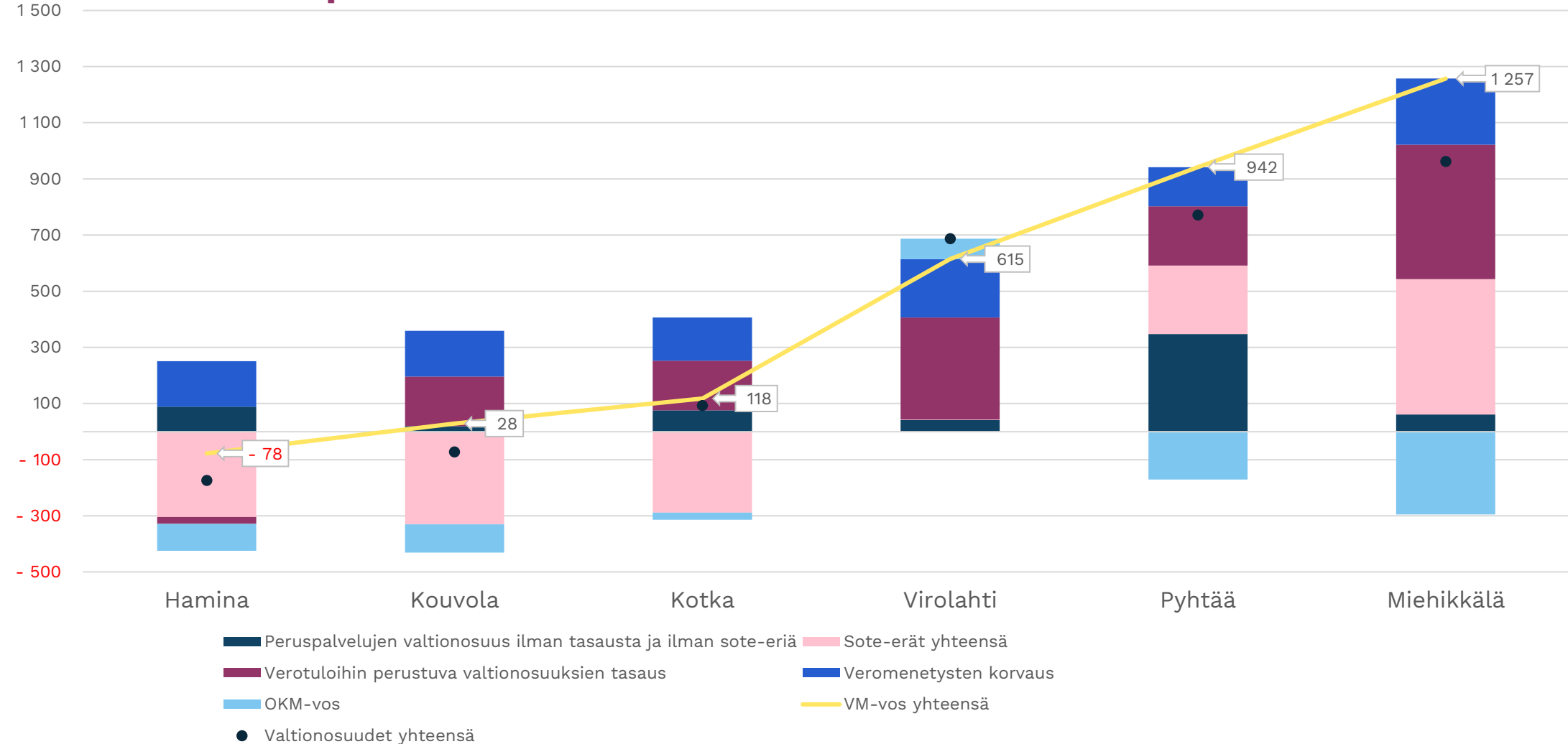
Valtionosuudet Lapin kunnissa €/as. 2024

Pienimmästä suurimpaan VM-vos:n mukaan

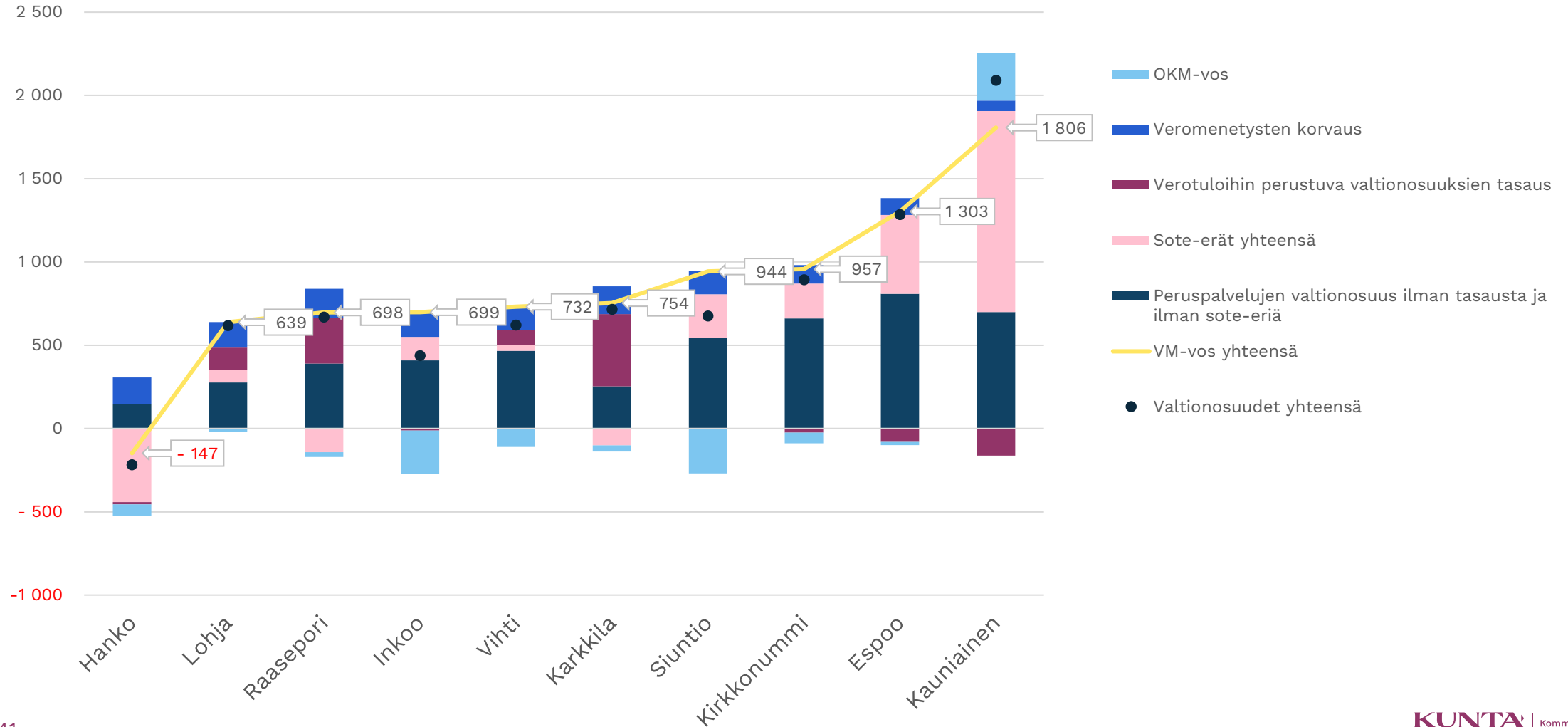
Valtionosuudet Kymenlaaksossa €/as. 2024

Pienimmästä suurimpaan VM-vos:n mukaan

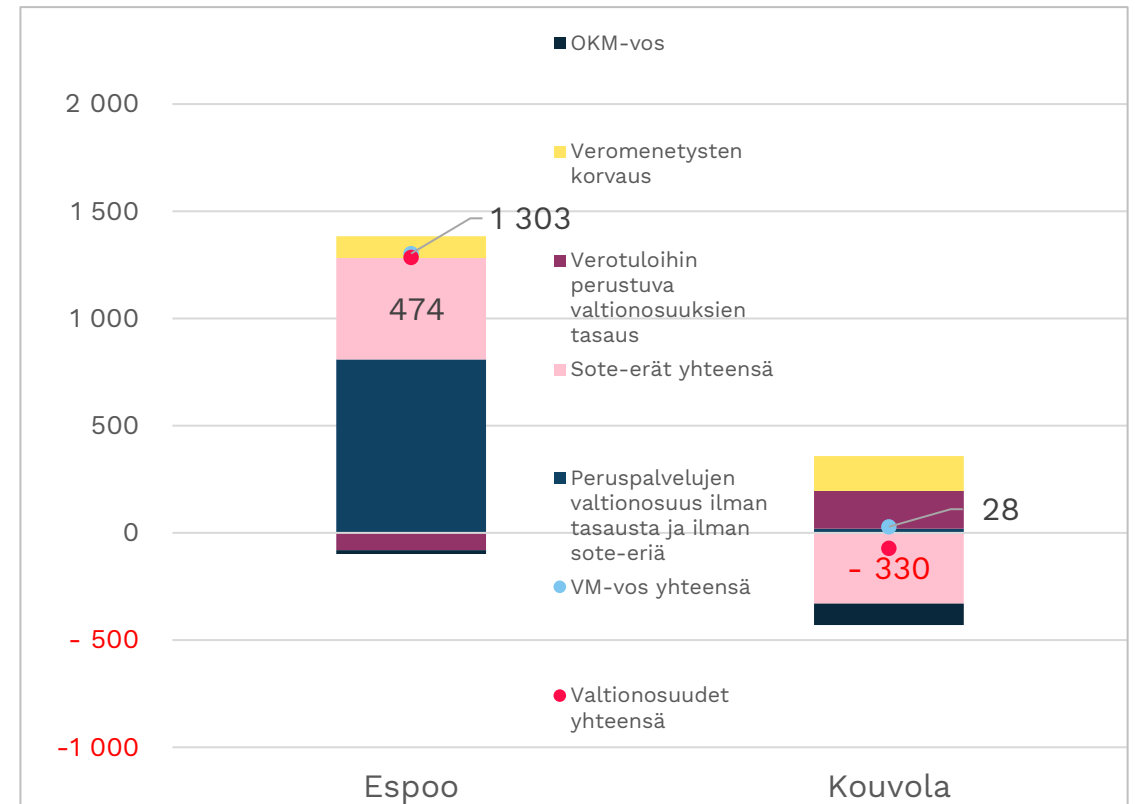
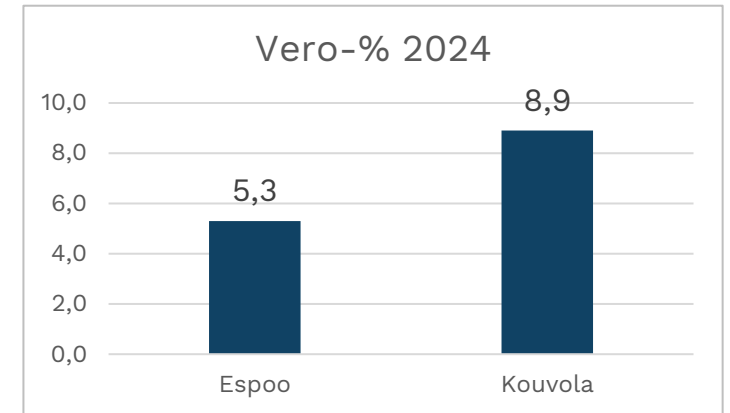
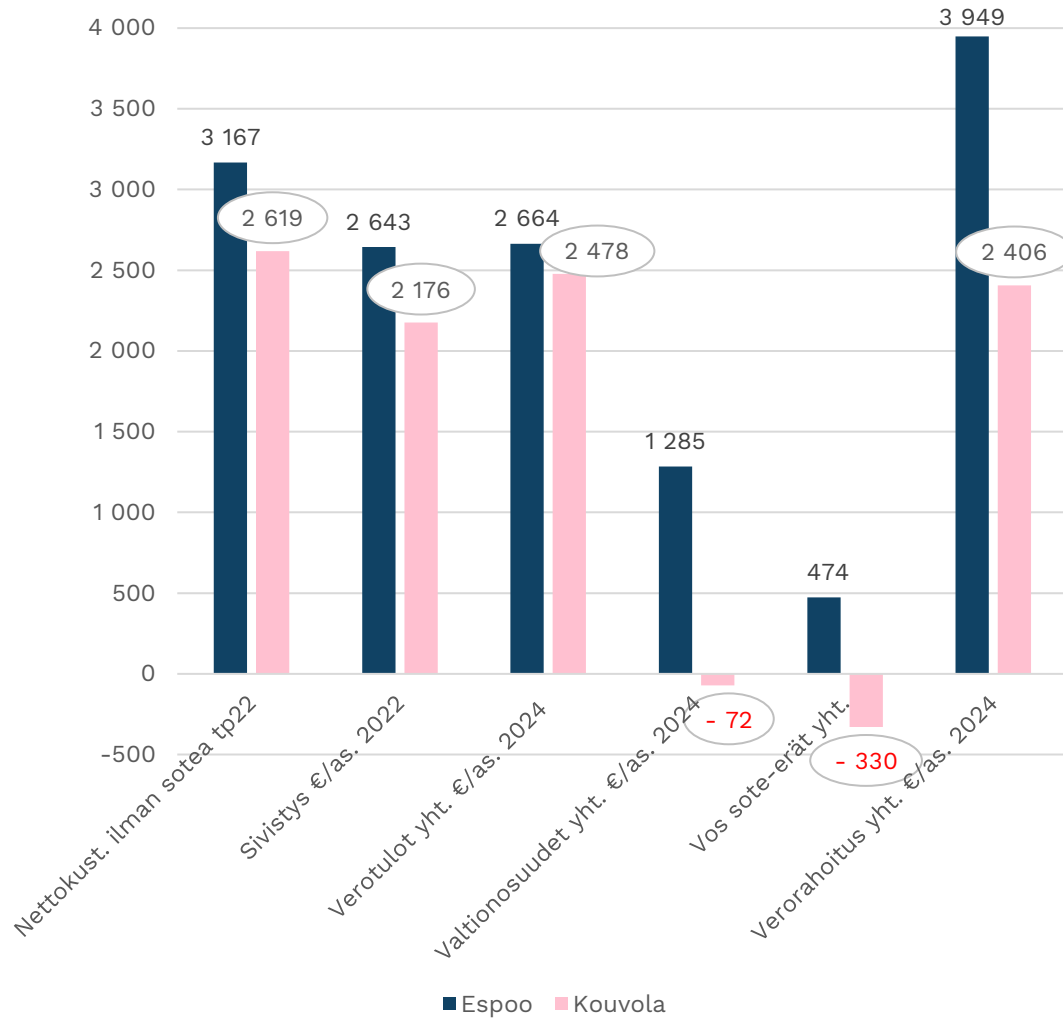

Valtionosuudet Länsi-Uudellamaalla €/as. 2024

Pienimmästä suurimpaan VM-vos:n mukaan

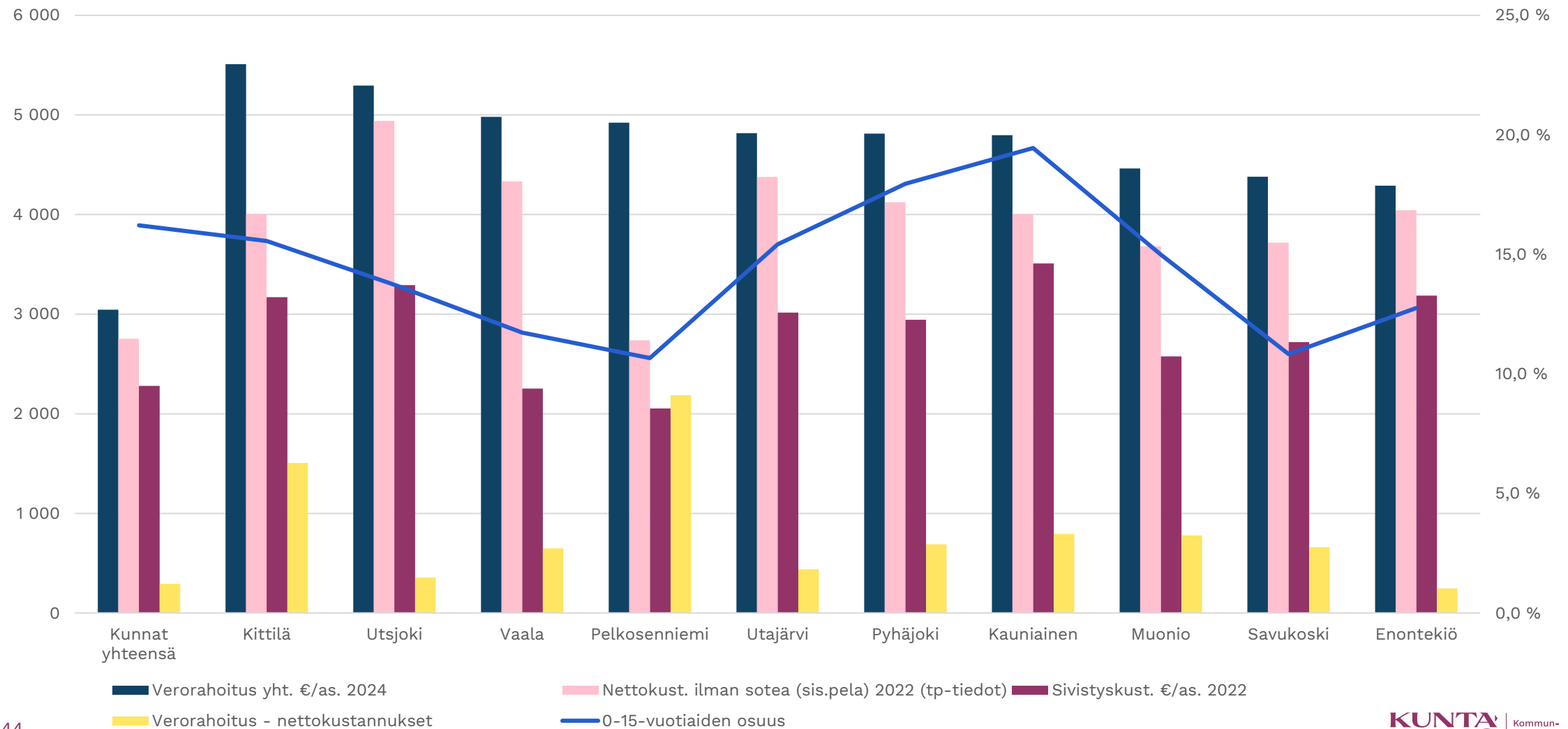
Vertailussa Espoo ja Kouvola

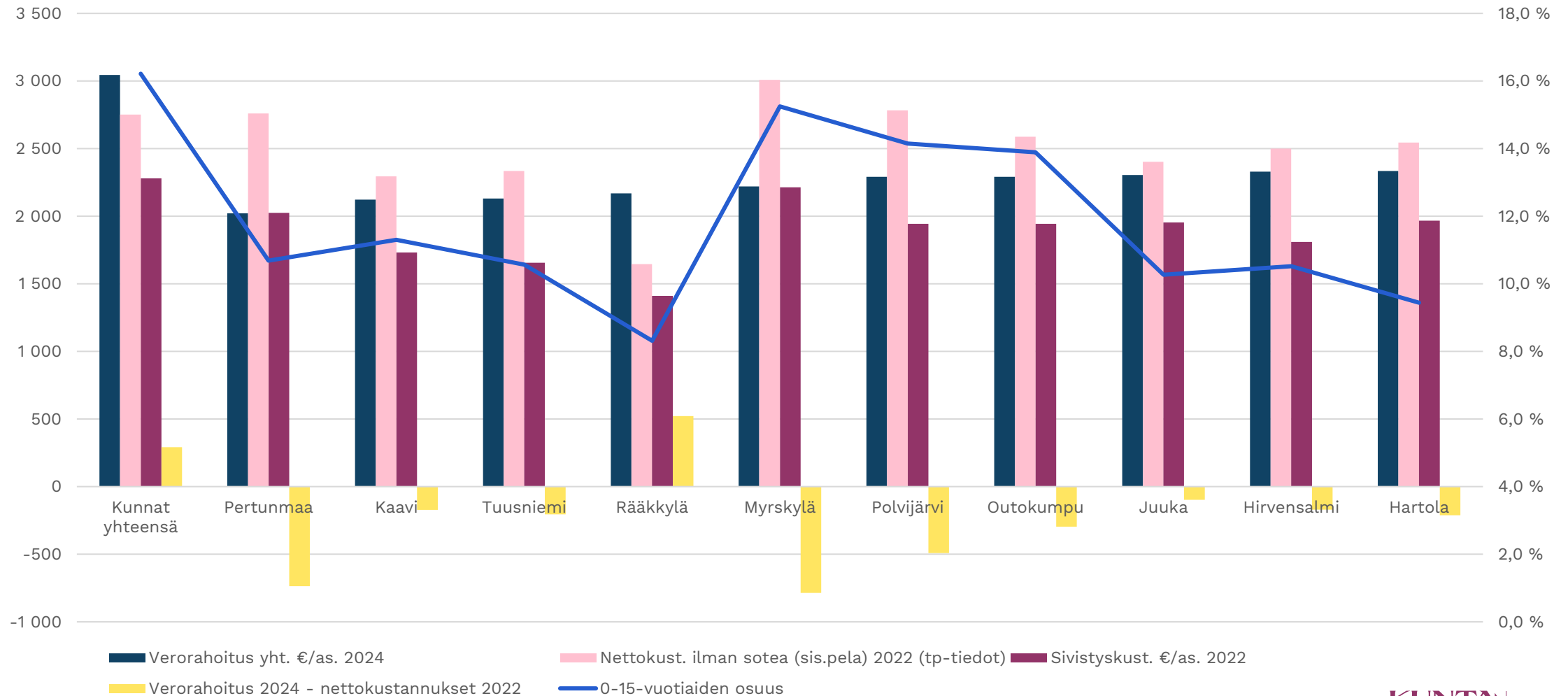
Riittääkö rahoitus?

10 kärkikuntaa eri mittareilla lajiteltuna

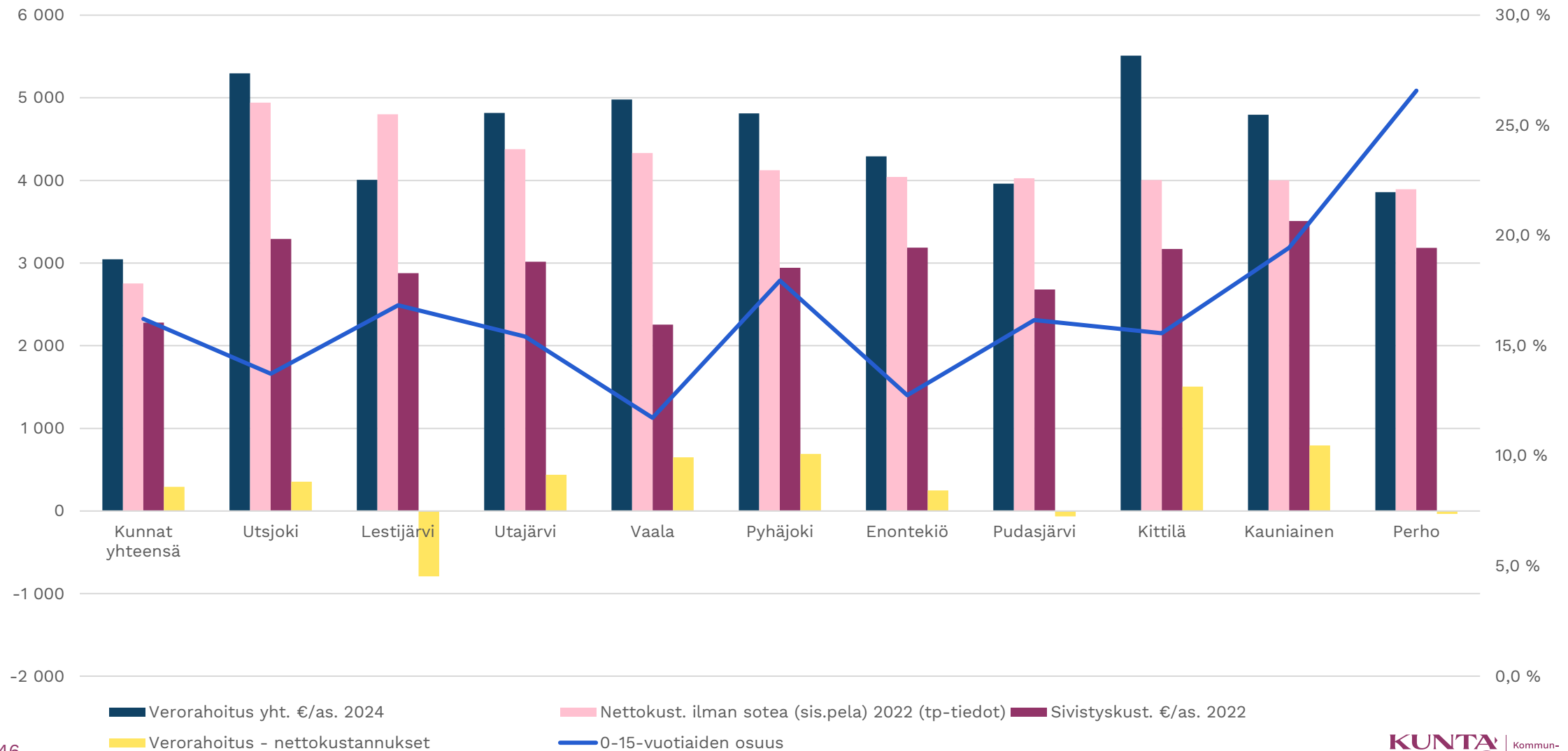
Suurin verorahoitus (verot+vos yhteensä)

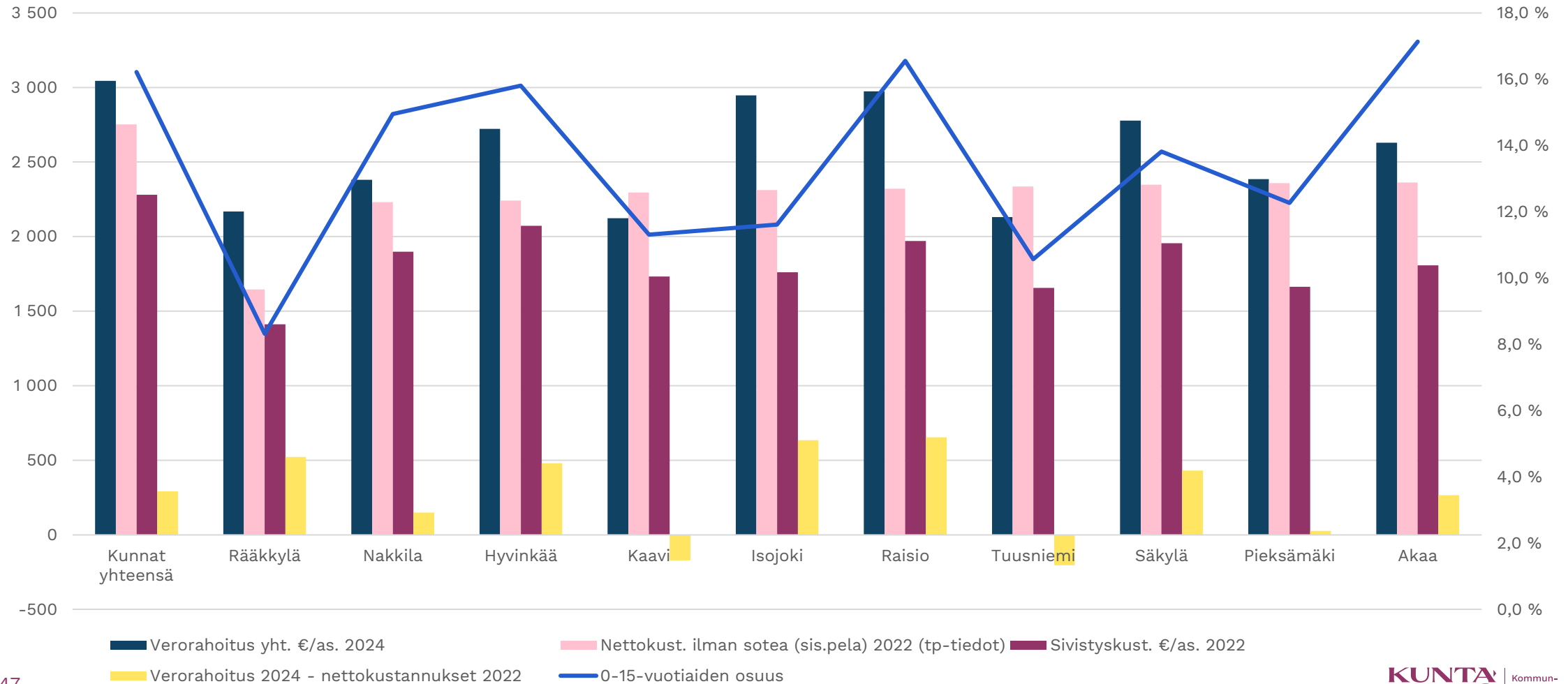
Pienin verorahoitus €/asukas 2024

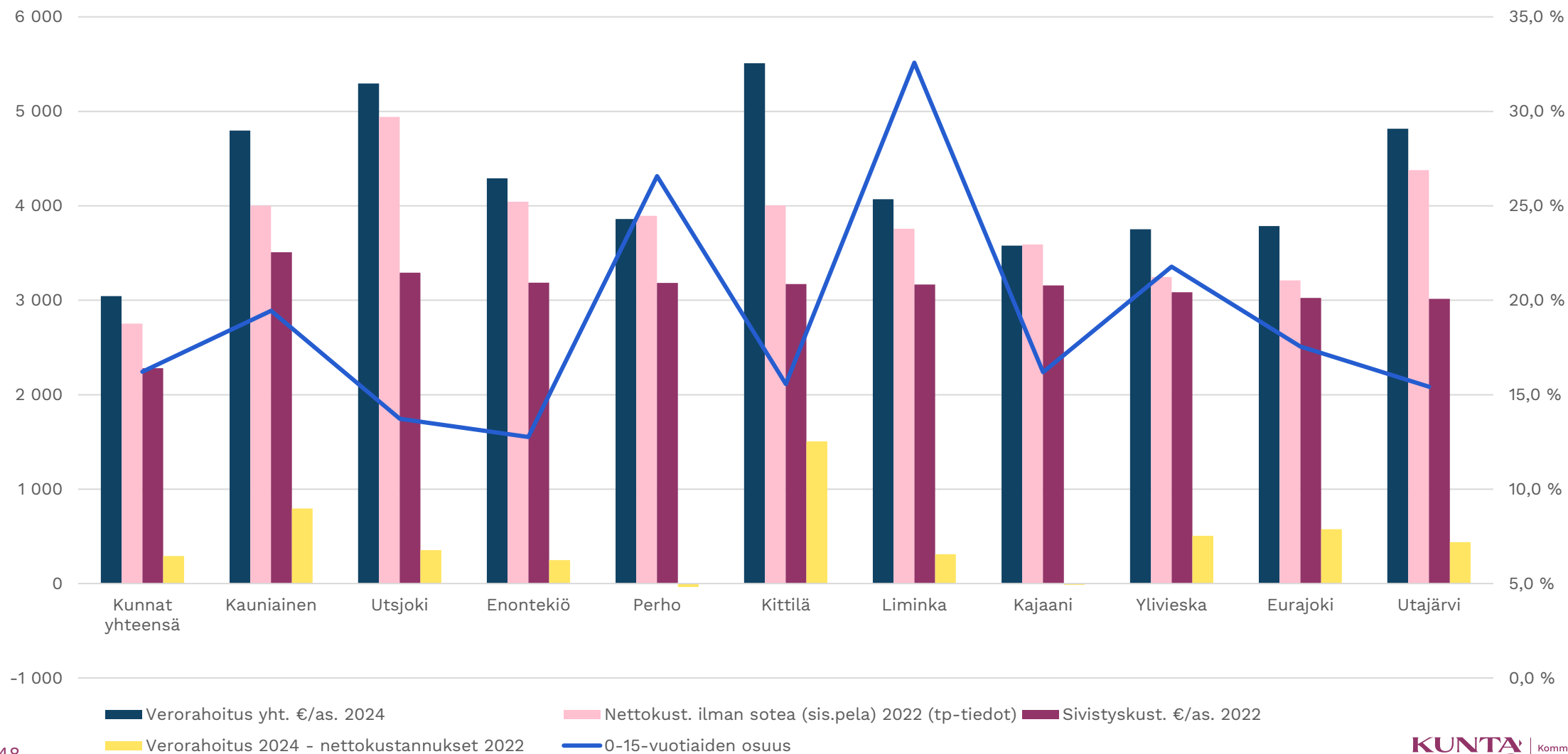
Suurimmat nettokustannukset €/as. TP2022

Pienimmät nettokustannukset €/as. TP2022

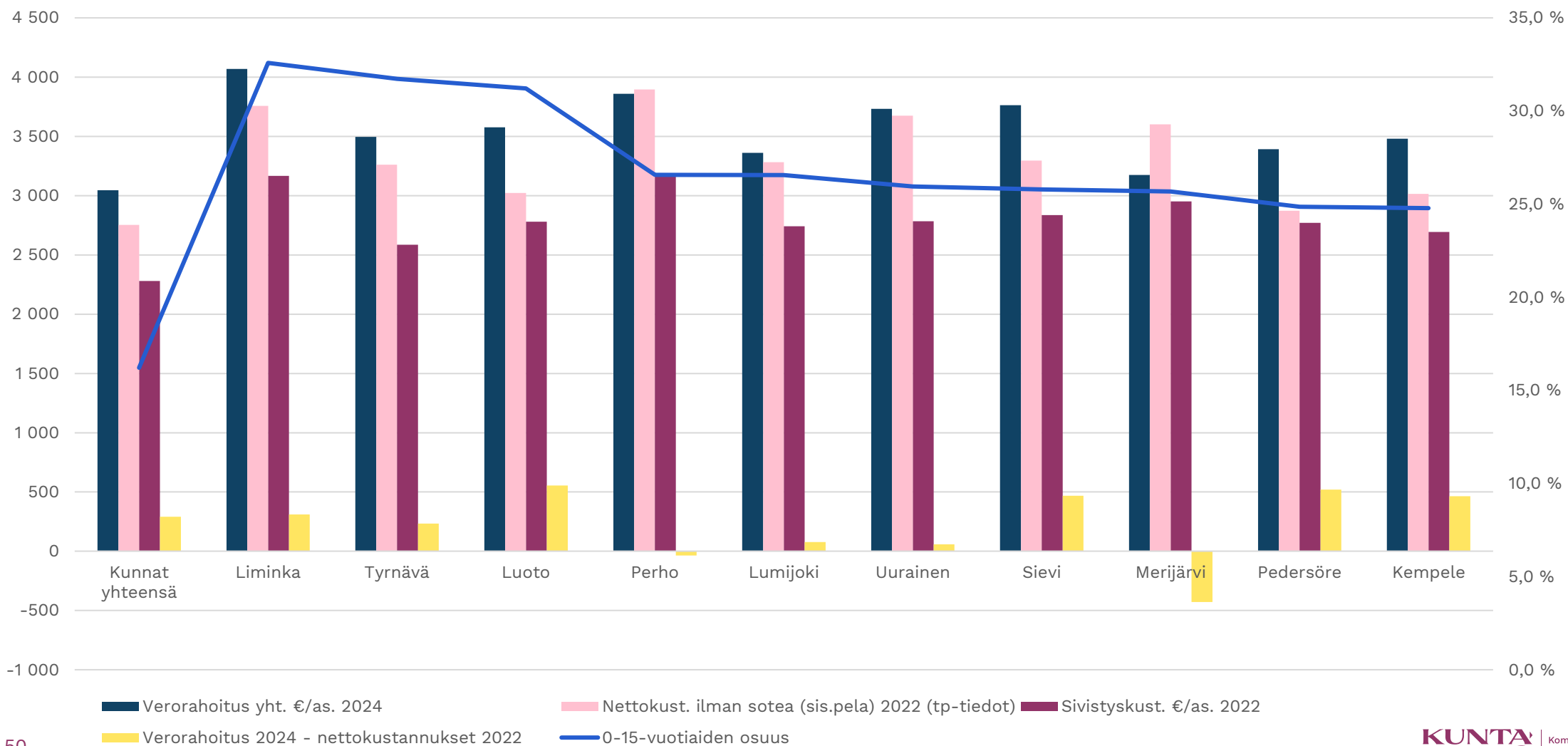
Suurimmat sivistyskustannukset €/as. 2022

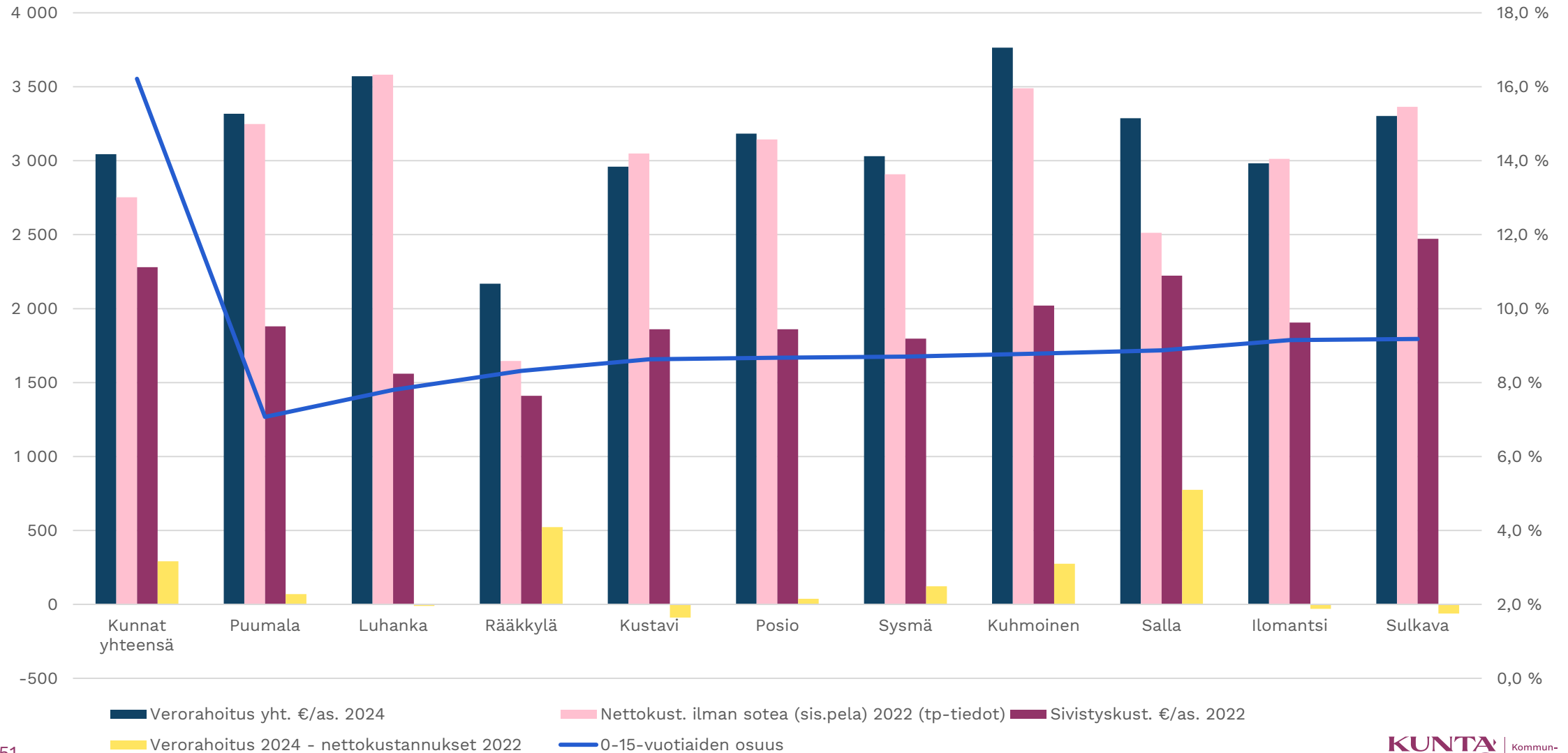
Pienimmät sivistyskustannukset €/as. 2022

Eniten 0-15-vuotiaita väestöstä

Vähiten 0-15-vuotiaita väestöstä

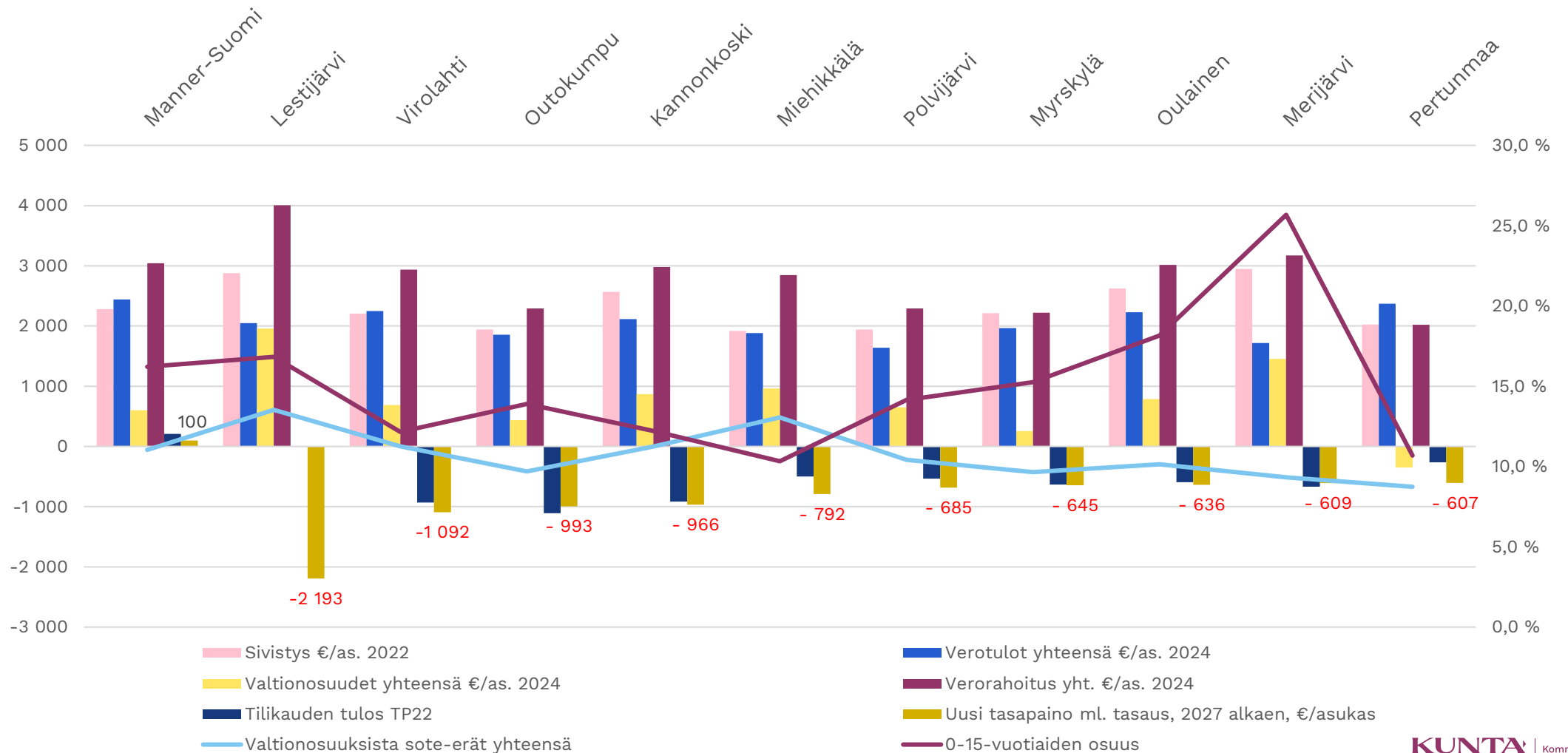

Johtopäätökset edellisistä?

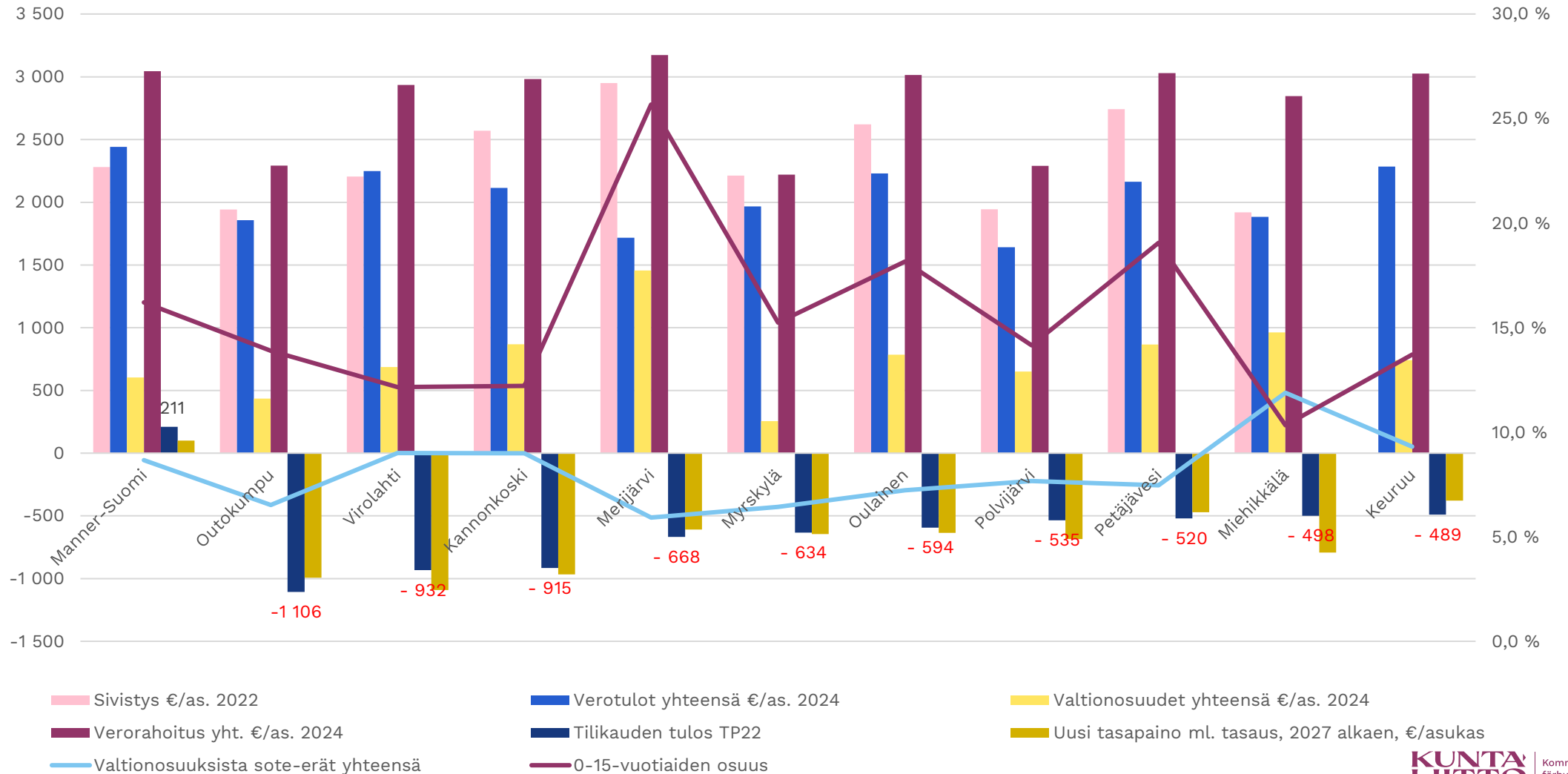
Sivistyskulut, verorahoitus, sote-erät ja talouden tila

Synkin näkymä vuoteen 2027

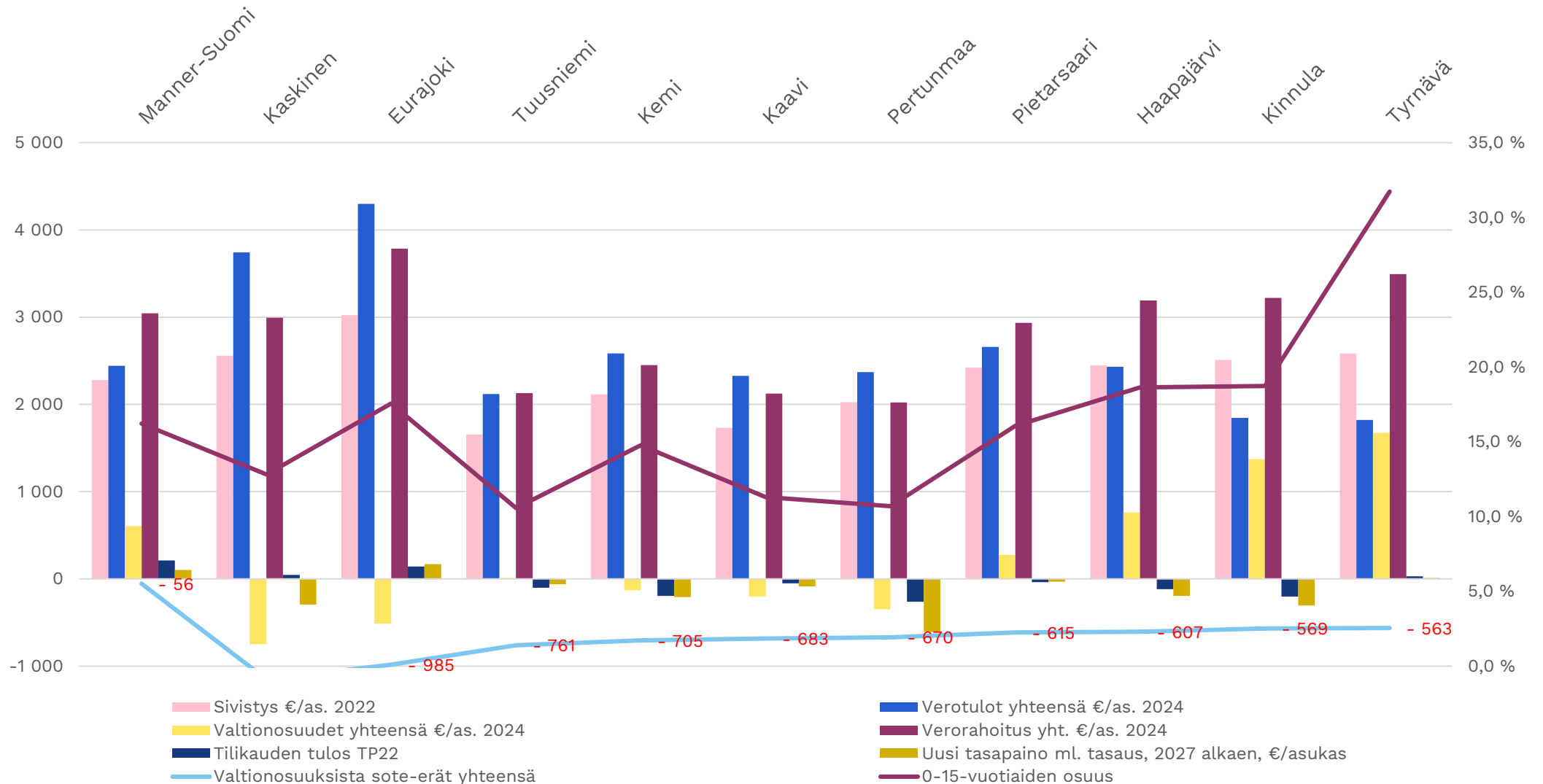
(siirtolaskelman tasapainotila eniten miinuksella)

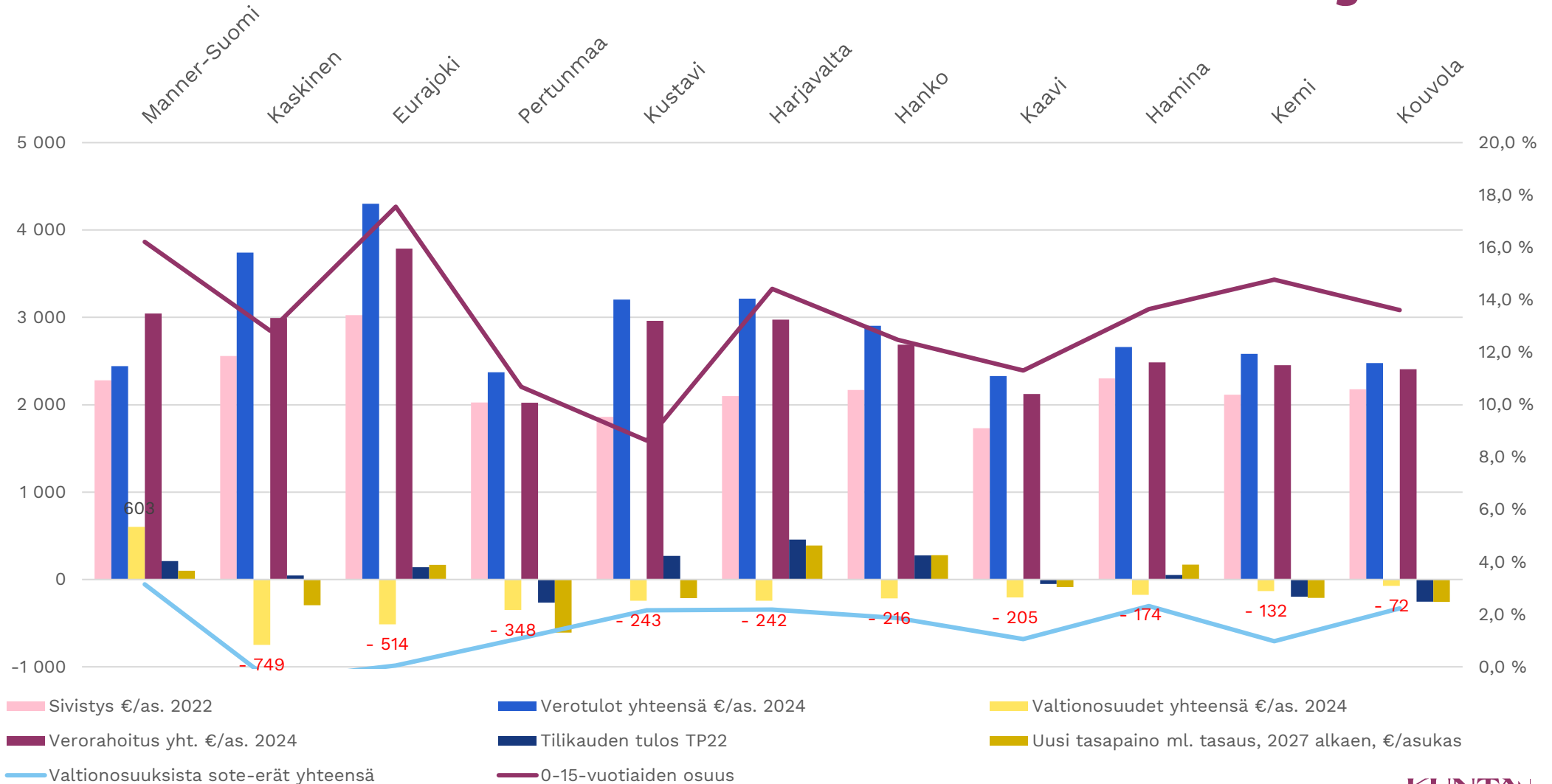
Huonoin tulos TP22

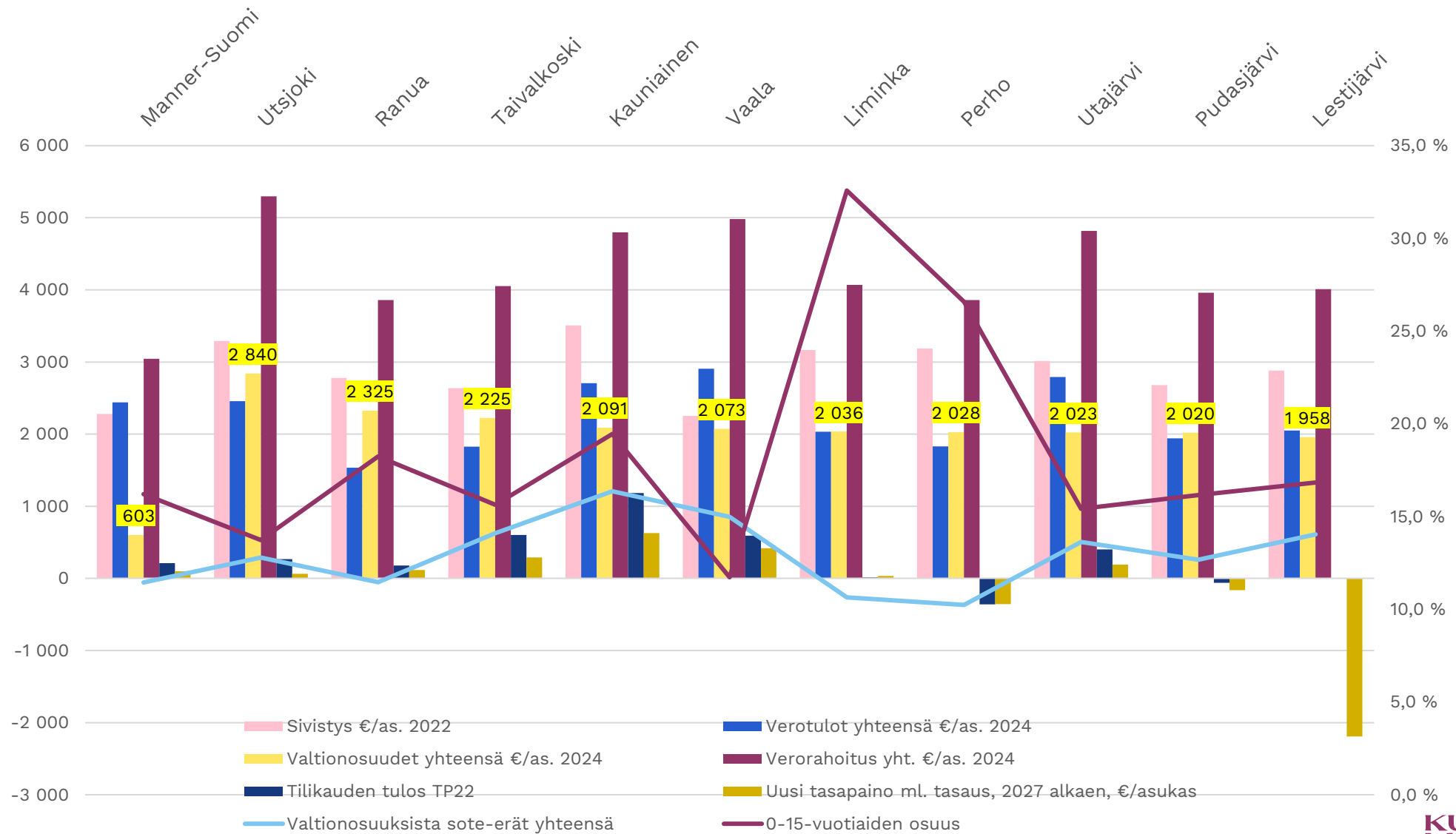
Sote-erät eniten miinuksella – riittävätkö rahat?

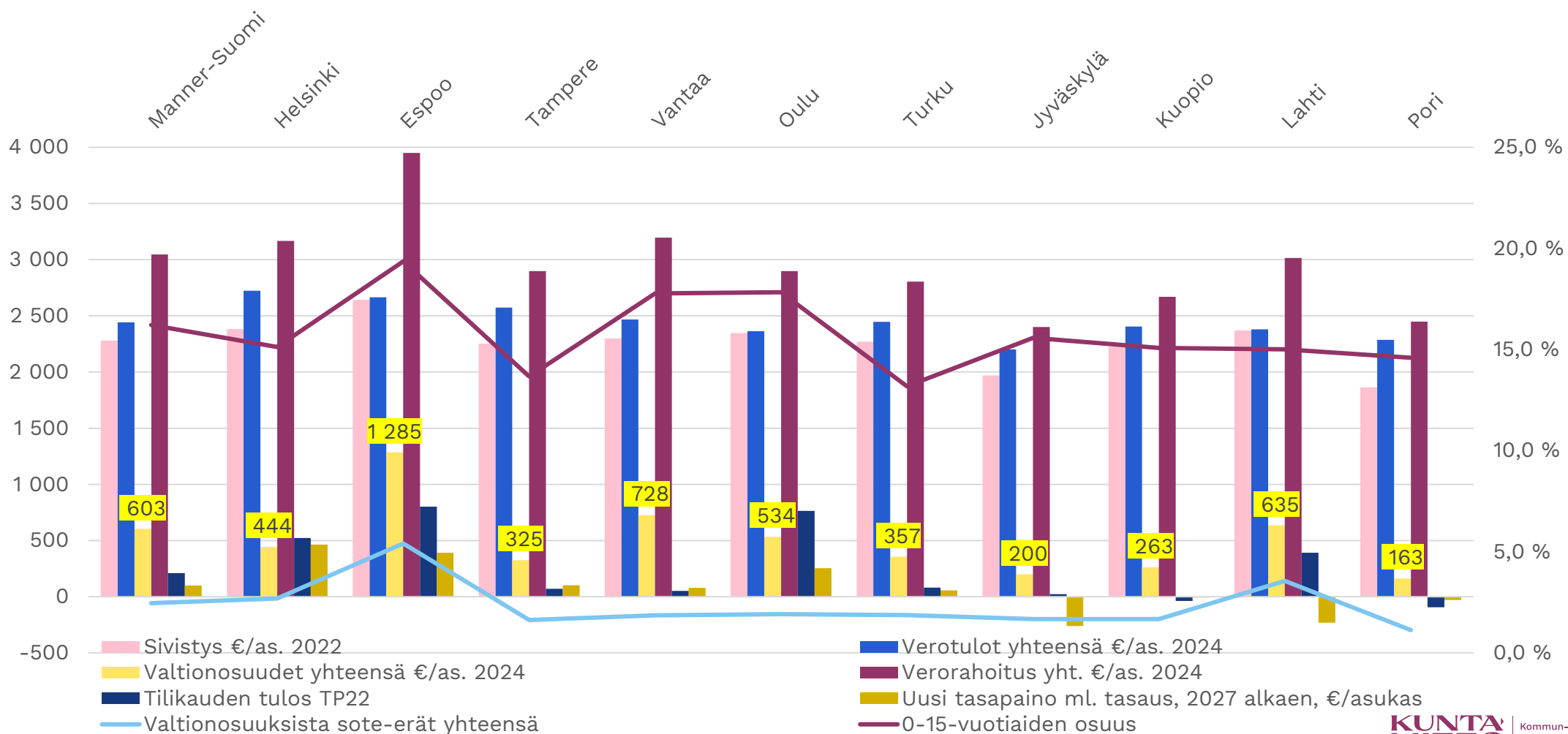
Huonoimmat valtionosuudet – tuleeko noutaja?

Suurimmat valtionosuudet

Suurimmat väkiluvultaan

Lisätiedot, palautteet, kysymykset ja kehittämisehdotukset

Olli Riikonen

Erityisasiantuntija

Elinvoima ja talous –yksikkö, kuntataloustiimi, ”valtionosuusjaosto”

olli.riikonen@kuntaliitto.fi

Puh. 050 477 5619

[Kuntien valtionosuusaktivistit | Facebook](#)

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi